

פענוח הערות ומראי-מקומות.

משפטים שיחה א.

בְּעֵי קַנְיָן. עָרַב דְּבֵית דִּין – לֹא בְּעֵי קַנְיָן; דְּבִקְהִיא הִנָּחָה דְמַהֲיָמֵן לִיה – גָּמַר וּמְשַׁעְבֵּד לִיה.

(5) רשב"ם ד"ה ערב דבית דין לא בעי קנין - ולא
גרסינן הנך כולהו בעי קנין:

תוס' ד"ה והלכה כמותו אף בחנוק - קשה לר"י על ההיא דהנושא (כתובות דף קא: ושם קב. ד"ה אליבא) דאמר ר' יוחנן באומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר דאלימא מילתא דשטרא וכמאן דאמר להו אתם עדי דמי ומוקי נפשיה כר' ישמעאל. דלא פליג עליה ר' ישמעאל אלא משום דסבר דערב לאחר מתן מעות משתעבד כדאמר דהלכה כמותו אף בחנוק ורבי יוחנן גופיה [אפשר דס"ל] כשאמר לו בשוק הנח לו ואתן לך פטור דליכא אלימות' דשטר כלל ומגלן דסבר אלימא מילתא דשטרא ונראה לרבי דחנוק נמי דהכא בשטר טעמא דאלימא מילתא דשטרא גמר ומשעבד נפשיה ופלי' בקונטרס דלא גרסינן בתר הכי הנך כולהו בעו קנין וכן נראה כי כבר פירש דין כולם ובפירושו רבינו חננאל הוא משמע לפרשו כך בין בחנוק בין בלא חנוק בין בשטר ובין בעל פה בעי קנין ויש ספרים שאין כתוב בהן כלל ונחת לזה מזה:

פירוש המשניות להרמב"ם. יאמר כי המלוה גובה מנכסים בני חורין של ערב כשיהיה הערב קודם חתום שטרות וזה כגון שיהיה הערב בגוף השטר ואחר כן חתמו העדים ואם היה בו ופלוני ערב סמוך אל הלוה גובה המלוה מן הערב מנכסים משועבדים וכשלא נטל הערב בקנין איננו מחויב כלל בכל מה שזכרנו וזה כי פסק ההלכה שכל ערב צריך קנין על איזה דרך שיהיה אלא ערב דבית דין או ערב בשעת מתן מעות ובאיזה צד

(2) ב"ב קעה עמוד א. מתני' המלנה את חבירו בשטר – גובה מנכסים משועבדים. על ידי עדים – גובין מנכסים בני חורין. הוציא עליו פתב ידו שהוא חייב לו – גובה מנכסים בני חורין. ערב היוצא לאחר חיתום שטרות – גובה מנכסים בני חורין. מעשה ובא לפני רבי ישמעאל, ואמר: גובה מנכסים בני חורין. אָמַר לוּ בְּן נָנִס: אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין. אָמַר לוּ: לְמָה? אָמַר לוּ: הָרִי הַחֹנֵק אֶת אֶחָד בְּשֹׁק, וּמִצָּאוֹ חָבִירוֹ וְאָמַר לוֹ "הִנַּח לוֹ [נְאֻמִּי אִתָּן לְךָ]" – פְּטוֹר, שְׁלֹא עַל אֲמוּנָתוֹ הִלְנָהוּ. אֲלֵא אֵיזָה הוּא עָרַב שֶׁהוּא חָיִיב? "הִלְנָהוּ, נְאֻמִּי נוֹתֵן לְךָ" – חָיִיב, שֶׁכֵּן עַל אֲמוּנָתוֹ הִלְנָהוּ. וְאָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: הָרוּצָה שֶׁיִּחַפְּכִים – יַעֲסֹק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת; שְׂאִין לְךָ מִקְצוּעַ בַּתוֹרָה יוֹתֵר מִקֵּוֶן, וְהוּן כְּמַעֲיָין הַנּוֹבֵעַ. וְהָרוּצָה שֶׁיַּעֲסֹק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת – יִשְׁמַשׂ אֶת שְׁמַעוֹן בְּן נָנִס.

(2) שינויי נוסחאות. גם בכ"ק ובמשב"ר וליתא בכ"פ
את חבירו וא"ל והשאר ליתא.

(4) שם קעו עמוד א. מעשה ובא לפני רבי ישמעאל וכו'.
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אף על פי שקילס רבי ישמעאל את בן ננס, הִלְכָה כְּמוֹתוֹ. איבְּעֵינָא לְהוּ: בְּחִנוּק – מָה לִי אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶף בְּחִנוּק. הִלְכָה כְּמוֹתוֹ, אוּ אִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ? תָּא שְׁמַע, דְּכִי אֶתָּא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶף בְּחִנוּק, וְהִלְכָה כְּמוֹתוֹ אֶף בְּחִנוּק. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חִנוּק, וְקִנְיָ מִיָּדוֹ – מִשְׁתַּעְבֵּד. מִכְּלָל דְּעָרַב בְּעֶלְמָא – לֹא בְּעֵי קַנְיָן. וּפְלִיגָא דְרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: עָרַב דְּבֵית דִּין הוּא דְלֹא בְּעֵי קַנְיָן, הָא בְּעֶלְמָא בְּעֵי קַנְיָן. וְהִלְכָתָא: עָרַב בְּשַׁעַת מַתָּן מְעוֹת – לֹא בְּעֵי קַנְיָן, אַחַר מַתָּן מְעוֹת –

שיהיה זולת שני הפנים האלה לא יתכן בלא קנין: והלכה כרבי ישמעאל:

ירושלמי פרק י הלכה י. אָמַר לוֹ בֶן נָנָס כּוֹלִי. רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אִפְּי עַל פִּי שְׁקִילְסוּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶת בֶּן נָנָס עַל מִדְרָשׁוֹ קִילְסוּ. אָבָל אֵינָהּ כֶּבֶן נָנָס. שְׁמַעוֹן בַּר נֹוֹה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. אִפְּי בְּחִנוּק הֶלְכָה כְּרַבִּי [יִשְׁמַעְאֵל]. אָמַר רַבִּי יוֹסִי. וְאֵת שְׁמַע מִיָּנָה. בַּר נֶשׁ דִּהְנָה צִייד לְחִבְרִיָּה בִּשְׁוֹקָא. אֶתָּא חֲדָ נִמְר. שְׁבָקִיָּה וְנָא יְהִב. מִן אָהֳן גְּבִי וּמִן אָהֳן לָא גְּבִי.

(7) שמואל א כד, יב. וְאָבִי רָאָה גִּם רָאָה אֶת־כְּנָף מְעִילָהּ בְּיָדֵי כִּי בְּכַרְתִּי אֶת־כְּנָף מְעִילָהּ וְלֹא הִרְגָתִּיהָ דַּע וְרָאָה כִּי אֵינוֹ בְּיָדֵי רַעָה וְנִפְשַׁע וְלֹא־חֲטָאתִי לָךְ וְאֵתָּה צִדָּה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:

(8) פני משה. אמר רבי יוסי. כמתמיה ואם כן את שמע מינה בר נש דהוה צייד לחבריה בשוקא מלשון צודה לקחת נפשו ואתא חד ואמר שבקיה ואנא יהב לה מן אהן גביי מזה האיש דאמר שבקיה הוא דגובה ומזה הלוחה אינו גובה בתמיה במה נעשה זה בעל חוב שלו דלא היה מתכוין אלא להציל את זה וקסבר מצוה קעביד:

(9) מראה הפנים. אמר ר' יוסי ואת שמע מינה וכו'. דברי ר' יוסי ע"כ בתמיהא מיתפרשא דאל"כ מה לו לחזור בדברים ובהכי אזלא המסקנא דהכא כדהתם דאין הלכה בחנוק כמותו וכבר כתבו התוספות שם דיש ספרים שלא היה כתוב בהן כלל הא דר' יוחנן דהתם בזה ונחת לזה מזה:

שיטה מקובצת. אמר רב יהודה אמר שמואל חנוק וקנו מידה משתעבד. בבני חורין דכיון דבלא קנין לא משתעבד כלל כבן ננס כי קנו מידו אהני ליה קנין לבני חורין. ושמואל פליג אדרבי יוחנן דרבי יוחנן סבירא ליה דלא בעו קנין לבני חורין ואי קנו מיניה גבי מיניה אפילו משעבדי מכלל דערב בעלמא שאינו חנוק והוא לאחר מתן מעות דומיא דחנוק לא בעי קנין לבני חרי והיינו כרבי ישמעאל. ופליג אדרב נחמן דאמר כל לאחר מתן מעות בעי קנין לבני חרי כבן ננס חוץ מערב בבית דין וכן הלכתא. נמצא רב נחמן חולק על רבי יוחנן ועל שמואל דכל לאחר מתן מעות לא אשתעבדי אלא בקנין ומבני חרי כבן ננס ואינך כלהו בעו קנין חנוק ושאינו חנוק דלאחר מתן מעות וערב לכתובה כלהו בעו קנין ואפילו לבני חרי. ומה שאמרו דקנין לא מהני בהנך אלא לבני חרי אבל למקרקעי [לא] לא נתישב בלבי דנהי

דבלא קנין איכא דלא משתעבד כלל מיהו כי קנו מידו אמאי לא משתעבד לגמרי. עוד אני אומר דהא דאמר רב נחמן ערב דלאחר מתן מעות בעי קנין ובלאו קנין לא משתעבד כלל דוקא בערב שלא חתם עצמו בשטר החוב אבל חתם בשטר החוב משתעבד לבני חרי כפשטה דמתניתין ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין. ועוד דלא גרע ממי שאמר לחברו חייב אני לך מנה בשטר דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר חייב במסכת כתובות ואפילו ריש לקיש הכא מודה משום דשעבד נפשיה בשעבודא דאורייתא כדאיתא התם. כן נראה לי:

נמוקי יוסף. אף על פי שקילס. דמשמע שהיה מודה לו מ"מ הלכה כר' ישמעאל דערב לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין והוא דקנו מיניה כדפסקין בסמוך דהא ערב דבשלא בשעת מתן מעות הוא משמע כר' ישמעאל דמתני' בקנין ומדאמרינן דחנוק וקנו מידו משתעבד אתיא דלא כבן ננס [שמעינן] דהא מתני' בקנין נמי מיירי כדאמרן הלכה כר' ישמעאל נמי הכי הוא כדפסקין בהא והכי אמרינן בגמ' א"ר יעקב א"ר יוחנן חלוק היה ר' ישמעאל אף בחנוק והלכתא כוותיה אף בחנוק וכדפסקין בסמוך דלא בשעת מתן מעות בעי קנין ולאחר חיתום שטרות וחנוק שלא בשעת מתן מעות [אחד] הוא והא דאמר ר' ישמעאל דגובה מנכסים בני חורין היינו בערב שלא בשטר אבל בשטר גבי ממשעבדי ומדכתב הרמב"ם ז"ל דערב דכתובה אפילו בקנין לא משתעבד משום דמצוה קא עביד ולא מידי חסריה צריך לומר דהכא בחנוק מידי דחסריה אף על גב דהוה משמע דשוין נינהו דהא ודאי מצוה קא עביד שמציל את חבירו וגם לאו מידי חסריה שהרי לא הלוחה לו כלום אלא שרצה לחנוק כדי שיתן לו שלו אלא דמדמינן ליה לערב היוצא לאחר חיתום שטרות [משמע] שאינו שוה כ"כ עם ערב דכתובה לא במצוה ולא במידי לא חסריה וצריך לנו לחלק גם בין ערב דכתובה לחנוק וי"ל דמשום צערא דחבריה שחנוק גמר ומקני אבל בערב דכתובה לית ביה צערא ולא מידי ואדרבה טב למיתב טן דו וכו':

מאירי. המשנה השלש עשרה והיא מענין משנה שלפניה ואמר על זה המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין הוציא עליו שטר ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אמר המאירי המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים פירוש אפילו לא נתפרש בהדיא לשם שעבוד נכסים מפני ששעבוד נכסים מן התורה הוא כמו שיתבאר ואפילו לא נתפרש ואין כאן פסידא דלקוחות שהרי מלוה

בשטר קול יש לה והיה להם להזהר שלא ליקח על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין ואע"פ שהיה לנו לומר הואיל ושעבודא דאורייתא כבר נשתעבדו לו הנכסים חשו לפסידא דלקוחות אחר שהמלוים פשעו בעצמם שלא כתבו שטר הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו אף זה כמלוה על פה הוא וגובה מנכסים בני חורין יכתבו בה גדולי הפוסקים והמחברים שאם טען בה פרעתי נאמן אלא שהרבה מן המפרשים חולקין בה ואף חכמי הצרפתים כתבו בהפך ומטעם שהרי יכול לומר שטרא בידי מאי בעי ולדברי הכל כפר בה והוחזק כתב ידו בבית דין או שהעידו עליו שכתבו הוחזק כפרן ומשלם שכל האומר לא לוייתי כאומר לא פרעתי וכתב ידו שאמרו יש מפרשים דוקא בחתם ידו ואינו כן אלא חתם ידו אף בכתב ידי אחר דנין בה כן וכמו שאמרו כתובות כ"א א' אבל אמגלתא לא וכן כתב ידו בלא חתימה דנין בה כן שהרי כתב ידו בלא חתם כשר בגיטין שהרי כתב ידו דומיא דכתב סופר שנינו בה ומ"מ אפשר לי לומר דבגט היינו טעמא משום דמדכר שמה בגויה אנא פלני וכו' וכן בזו אם כתב אני פלני לוייתי וכו' והרי זה כחתם ידו אבל אם לא הזכיר שמו כלל אלא שהוחזק כתב ידו וכתוב אני לוייתי מפלני מנה ביום פלני יש לחוש:

ריטב"א. אמר שמואל חנוק וקנו מידו משתעבד. פירוש הא פשיטא, ואפילו בן ננס מודה, ולא בא למינט אלא לאחר חיתום שטרות דלא משתעבדי. ומשום דסבר בן ננס (נראה ישפה חסר). אלא דאי משום הא הל"ל הלכה כבן ננס ולפלוגי בהדיא אפסקא דרבי יוחנן. אלא ודאי הא קמ"ל דערב ל (אחר) מתן מעות שאין הלוח חנוק משתעבד (י) בלא קנין. והיינו דפליגא אדר"נ דאמר דב (עלמא) ערב דלאחר מתן מעות בעי קנין חוץ מערב דב ד' דאית ליה חשיבותא.

חידושי הצ"צ כאן במשנה. ערב היוצא אחר חיתום שטרות. עיין בגיטין בתוספת ריש ע"א דבתרתי פליגי ר' ישמעאל ובן ננס. כו'. והנה משם מוכרח דמיירי בלא קנין דאל"כ מאי מוכיח הש"ס משם דהמלוה מקנה לו השטר הא אפילו לא יקנה לו השטר משתעבד הערב ע"י הקנין לבד. ותמיהני שלא הביא הרמב"ן הראיה משם. ולפ"ז קודם חיתום שטרות גובה ממשעבדי ג"כ בלא קנין רק ע"י השטר ואפי' נעשה ערב לאחר מ"מ. מיהו לרמב"ם י"ל דכ"ז מיירי קודם מתן מינות וכ"פ רשב"ם סוף המסכת. ולשא"פ י"ל דהשטר מהני כמו קנין. ועכצ"ל כן דאל"כ תקשה סוגי' דגיטין הנ"ל דלמאי בעי ס' מקנה דלבני חורין בלא"ה מהני אפילו בלי שטר וקנין

כיון שנעשה ערב בשעת מתן מעות. אלא מדבעינן ס' מקנה גם בשביל לגבות מבני חורין עכצ"ל שנעשה ערב אחר מ"מ. וכן מוכח מגוף משנתנו כאן א"ל כן ננס אינו גובה וכו' והיינו משום שנעשה ערב אחר מ"מ.

שה"ג. רע"ב. גובה. מן הערב, מבני חורין בלבד. דכיון דלא חתימי סהדי על הערבות היא לה מלוה על פה: **אמר לו בן ננס וכו'** דקסבר כל ערב שאחר מתן מעות לא הוי ערב, שלא על אמונת הערב והבטחתו הלוהו. ואע"פ שקילס ר' ישמעאל את בן ננס, הלכה כרבי ישמעאל. וערב דלאחר מתן מעות בעי קנין, ואי לא לא משתעבד. ושלפני מתן מעות לא בעי קנין:

תיו"ט. וגם בחנוק חלוק היה. רבי ישמינאל והלכה כמותו. ולדינת הר"ב דלאחר חיתום שטרות בעי קנין. הכי נמי אינו חולק ר' ישמעאל אלא בקניו. וכחב נ"י דאי ע"ג דחנוק מצוה קא עביד שמציל את חבירו. ולא מידי חסריה. כמו בערב דכתובה. ומשמע דבערב דכתובה נמי לא מהני אפילו בקנין...וצריך לנו לחלק בין ערב דכתובה לחנוק. ויש לומר דמשום צערא דחבריה שחנק גמר ומקני. אבל בערב דכתובה. לית ביה צערא ולא מידי. ואדרבא טב למיתב טן דו וכו'.

10 בבלי ב"ב קעג עמוד מתני' המלנה את חבירו על ידי ערב, לא יפרע מן הערב. ואם אמר לו: "על מנת שאפרע ממי שארצה" – יפרע מן הערב. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללנה – בין כף ובין כף לא יפרע מן הערב. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בכתובתה, והיה בעלה מגרשה – ידירנה הנאה; ושם יעשו קנוניא על נכסים של זה, ויחזיר את אשתו.

ירושלמי שם הלכה ת. המלנה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. אם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללונה בין כף ובין כף לא יפרע מן הערב.

11 מהר"א פולדא. צייד לחבריי בשוקא. שצודה אחריו לתופסו בשוקא וחבירו אינו חייב לו ועל חנם צודה אותו ובא א' נאמר הניחו ואני אתן מה שאתה רוצה ליטול מזה מן אהן גביי מאותן שאמר לו ואני אתן גבי זה ומאותו שצודה אחריו לא גבי וכו' יוחנן דפסק כר' ישמעאל דגבי' מבני חורין דאילו לבן גנס אינו גובה אפילו מערב.

שדי יהושע. א"ר יוסי ואת שמע מינה בר נש ... ונראה לו דה"ק מעיקרא במתני' לא מצינו לר' ישמעאל שאמר דעתו בחבוק אלא בערב לאחר חתום שטרות קאמר דגובה מבני תרי ולא ממשעבדי ובן ננס אמר דאף מבני חרי לא גבי ושאל לו ר' ישמעאל למה ואמר דהרי החונק את חברו וקלסו ר' ישמעאל ומ"מ לא חזר מסברתו והלכה כמותו.

12) כאן קעג עמוד ב. אָמַר לִיה רַב אֶשִׁי לְאִמִּימְרֵי: הָא מְעֵשִׂים בְּכָל יוֹם, דְּאִסְמַכְתָּא לָא קִנְיָא וְעָרַב מִשְׁתַּעְבַּד! אָלָא אָמַר רַב אֶשִׁי: בְּהֵוָה הִנָּא דְקָא מְהִימֵן לִיה – גָּמַר וּמִשְׁתַּעְבַּד נְפְשִׁיהּ.

13) ריטב"א קידושין ז עמוד א. ערב לאו אף על גב דלא מטי הנאה לידיה משתעבד. פ"י לאו למימרא דלא מטי ליה שום הנאה דאם כן במאי משתעבד, אלא לומר דאע"ג דלא מטי לידיה הנאת המעות שהוציא המלוה ולא הגיע לידו של ערב לא כסף ולא שוה כסף, אפילו הכי משתעבד בהנאה דמטי ליה שהלוה לזה על אמונתו, דהנאה בכל דוכתא חשובה ככסף כדפרישנא בכמה דוכתי, הכא נמי אף על גב דלא מטי לידה הנאת מנה עצמו מקניא נפשה בההיא הנאה דשויה פרוטה דיהיב מנה לפלוני בדבורה, מיהו כל מקודשת דאמרינן בשמעתין היינו כשאמר הוא, שאמר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שנתתי לפלוני מנה בדבורך, ולא דמיא הא למאי דאמרינן לקמן (ח' ב') תנם לאבא ולאביך אינה מקודשת, דהתם לא אמרה ואקדש אני לך וכיון דכן דיחוייה קא מדחי ליה מה שאין כן בזו.

ריטב"א ב"ב שם. בההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה. פ"י משעבד נפשיה כאילו קיבל המעות ממש לטובתו ולא היה קונס עצמו בשום דבר, שאין בו אסמכתא, וזהו מה שחידש רב אשי דאנן נמי מעיקרא הכי סברינן דערב דמשתעבד בדברים בשעת מתן מעות אינו אלא משום הנאה זו דאי לא במה נשתעבד.

14) ב"מ צד עמוד א. תָּנָא: וּמִתְנָה שׁוֹמֵר שְׂכָר לְהִיּוֹת פְּשׁוּאָל. בְּמַאי? בְּדָבָרִים?! אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּשִׁקְנוּ מִיָּדוֹ. וְרַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: אֶפְיָלוּ תִּימָא בְּשִׁלָּא קִנּוּ מִיָּדוֹ, בְּהֵוָה הִנָּא דְקָא נְפִיק לִיה קָלָא דְאִינִישׁ מְהִימָנָא הוּא – גָּמַר וּמִשְׁתַּעְבַּד נְפְשִׁיהּ.

15) נמוקי יוסף ד"ה ערב בשעת מתן מעות. כגון הלוהו ואני ערב משתעבד בלא קנין כיון דעל פיו הוציא מעותיו מתחת ידו דהא חסריה:

נמוקי יוסף שם. אמר רב הונא הלוהו ואני ערב הלוהו וכו'. ואע"פ שאין שם קנין אלא באמירה בעלמא משתעבד ליה דמצי א"ל המלוה אם לא היית אתה לא הייתי מלוה אותו כלל ואע"ג דדמיא לאסמכתא שהרי לא היה נעשה זה ערב אלא משום שסבור שיפרע הלוה וקי"ל דאסמכתא לא קניא שאני הכא כדאמר רב אשי [בדף קעג:]: בההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה לגמרי ולא הוי אסמכתא וקי"ל כרבא דכל לשונות אלו לשון ערבות הם אלא דוקא כשאמר לו תן לו ואני אתן דמשמע לא תשאל לו כלום ונראה לאחרונים דכ"ש אם אמר לו תן לו ואני קבלן בפירוש שהוא לשון קבלנות וכן פירש הר"ש ז"ל ושני מיני קבלנות איכא היאך קבלנות דהכא רצה מזה גובה רצה מזה גובה והיאך קבלנות שנשא מן המלוה ונתן ללוה ביד שלא נטל הלוה מהמלוה כלום אלא מן הערב ומיהו אומר ר"ת ז"ל שאם אין נכסים לערב חוזר על הלוה מהא דרבי נתן אלא אם כן מחל הערב ללוה בהא אין המלוה יכול לחזור עליו דאפילו במוכר שטר חוב אמרנו לעיל [דף קמז:]: שאם חזר ומחלו מחול וכתבו האחרונים דכשבא המלוה לגבות מן הקבלן אפילו בשלא נשא ונתן ביד שאז הוא שיכול לחזור על מי שירצה יגבה מן הבינונית אע"פ שאין ללוה אלא זיבורית וכן דעת הרמב"ם ז"ל אלא שאם רצה הלוה לפורעו מן הזבורית שאין יכול לגבות מן הקבלן מן הבינונית וכדמוכח בריש הניזקין:

רבינו גרשום. והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין. ומשתעבד דמצי אמר ליה אי לאו את לא נפיק זווי מתחת ידי:

17) טור חו"מ סימן קכט. הערב לחבירו משתעבד מן התורה אפי' בלא קנין בד"א כשערבו בשעת מתן מעות אע"ג דמשתעבד נפשיה בלשון אסמכתא אם לא יפרע לך פלוני אני אפרע לך חייב דבההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומקני ומשעבד נפשיה אפילו אם אין נכסים ללוה אבל אם לאחר שהלוהו אמר אני ערב או שהיה אחד חונק את חבירו ליתן לו שלו ואומר לו הנח לו ואני אתן לך או שהמלוה תבע מלוה חובו ואמר לו הנח לו ואני ערב לך בכל אלו אינו משתעבד אלא בקנין וערב דב"ד לא בעי קנין:

רשב"ם ד"ה גמר ומשתעבד - בלב שלם ושליחותא
דערב קא עביד מלוה כאילו הוא עצמו הלוה:

מתנה אפרים הלכות ערב ס"א. כעיקר שעבוד הערב משתעבד למלוה מישמע לכאורה דהוי טעמא משום

דבהיהא הנאה דקא מהימן ליה והוציא ממון על פיו הוא שמשמעבד בדברים לחוד.

18) קידושן ז עמוד א. אָמַר רַבָּא: "תַּן מְנָה לְפִלוּנִי וְאַקְדֵּשׁ לִךְ" – מְקוּדָּשֵׁת, מְדִין עֶרֶב. עֶרֶב, לָאוּ אַף עַל גַּב דְּלָא מְטִי הַנָּאָה לִידֵיהּ – קָא מְשַׁעְבֵּיד נְפֻשֵׁיהּ, הַאי אִיתְתָּא נְמִי, אַף עַל גַּב דְּלָא מְטִי הַנָּאָה לִידֵיהּ – קָא מְשַׁעְבֵּדָא וּמְקַנְיָא נְפֻשָׁה.

רשב"א. תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך מקודשת מדין ערב. כלומר וחוזר הוא ואומר לה התקדשי לי בהנאה זו שאני נותן מתנה זו לזה בדבורך, דערב נמי בהיהא הנאה דקא מהימן ליה משמעבד ולא מחמת גוף הממון ממש שאינו מקבלו. וכן כתב הרמב"ם (פ"ה מהל' אישות הכ"א) האשה שאמרה תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך ונתן ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך, הרי זו מקדושת. עד כאן.

ר"ן קידושין ה עמוד ב. וכתב הרמב"ן ז"ל דמאי דאמרי' תנן על גבי סלע אינה מקודשת תנהו לכלב אינה מקודשת לאו בחד גוונא נינהו דבתנן על גבי סלע אפילו אמרה ואתקדש אני לך לאו כלום הוא משום דלאו מידי עבד אפומה אבל בתנהו לכלב אילו אמרה ואתקדש אני לך מקודשת שכיון שהוציא ממון על פיה מקודשת מדין ערב וכן בדיני ממונות האומר זרוק מנה לים ואתחייב אני לך חייב שעל פיו הוציא וא"ת והא אמרי' בפרק השואל (דף צט.) אמר לו השאילני פרתך אמר לו ביד מי הכישה במקל והיא תבא ואמר רב עלה דכיון שיצתה מרשות משאיל שעה אחת ומתה חייב ושמואל פליג עליה ואמר דפטור ומשמע התם דרב אשי קאי כשמואל ופסקו הרב אלפסי ז"ל והר"ם במז"ל כשמואל דפטור אלמא דאע"ג דאמר ליה הכישה במקל והיא תבא לא מיחייב מדין ערב י"ל דהתם היינו טעמא משום דלא אמר ליה בהדיא ואתחייב אני לך הלכך מסתמא לא מיחייב עד שמתחייב שואל בעלמא דהיינו משנכנסה ברשותו אבל היכא דאמר בהדיא ואתחייב אני לך לכולי עלמא מהני מדין ערב א"נ יש לומר התם משום שבידו של משאיל לאהדורה ונמצא שלא הוציא ממון על פיו אבל זרוק מנה לים ואתחייב או אתקדש אני לך מתחייב ומתקדשת מדין ערב שעל פיו הוציא זה דעת הרמב"ן ז"ל ואחרים כתבו דלעולם לא מיחייב מדין ערב אלא במוציא ממון מרשותו לרשות אחר בן דעת לפי שבזכותו של זה מתחייב זה מדין ערב אבל במוציא ממון לאיבוד כי הכא אע"ג דאמר

בהדיא ואתחייב אני לך לא מהני וכן זרוק מנה לים ואתקדש לך לאו כלום הוא וכן דעת קצת חכמי הצרפתים והרשב"א ז"ל:

19) שו"ע חו"מ סימן ש"ו. המראה דינר לשולחני ואמר לו יפה הוא ונמצא רע אם בשכר ראהו חייב לשלם אע"פ שהוא בקי ואינו צריך להתלמד ואם בחנם ראהו פטור והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד ואם אינו בקי חייב לשלם אע"פ שהוא בחנם והוא שיאמר לשולחני עליך אני סומך או שהיו הדברים מראים שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים (וי"א דאפי' סתמא נמי חייב בטור בשם רבינו יצחק והרא"ש) ומ"מ הסברא הראשונה נראה עיקר):

ש"ך סקי"ב. ומ"מ הסבר' הראשונ' עיקר ומהרש"ל פסק שם כהרא"ש וסייעתו ולפענ"ד עיקר כהרי"ף וסייעתו וכמ"ש הר"ב דלא לחנ' נקט בש"ס א"ל חזי דעלך קסמכינא וגם לא לחנמ' אמר ר"ל כן לר' אליעזר ומה שהוכיח הרא"ש דהא גבי ר' חיי' לא הוי אמר חזי דעלך קסמכינ' נ"ל דלק"מ דלא לחנמ' נקטו הרי"ף והרמב"ם ואי מוכח' מלתא דעלי' קסמיך לא צריך לאודועי' דל"ל להרי"ף זה א"ו בא לאשמועינן דלא תיקשי מהא דר' חייא שהבי' בסמוך לכן קאמר ואי מוכחא מילתא כו' כלו' והך עובדא דר' חייא מוכחא מילתא הוי שוב ראיתי בספר המאור ובמלחמו' ה' משמע להדיא מדבריה' שדעת הרי"ף כמ"ש ומשמע שם מדבריה' שגם הם סוברים כהרי"ף וסייעתו ע"ש ומ"ש הרא"ש דמסתבר כדברי התוס' דמסתמ' המראה דינר מראהו לידע אם הוא טוב כדי שיפטור אותו שנותן לו ואם כבר קבלו ופטרו ל"ל להראותו הלא כשיוציאו ידע אם יקבלוהו ממנו עכ"ל אין זה הוכחה לפי מ"ש הגהות אשרי בשם ר' אפרים דהך דמראה דינר מיירי דוקא בכה"ג שאם האומן אומר שהוא טוב אז צריך לקבלו ע"כ וא"י לישמט ולכך חייב אפילו לא אמר חזי דעלך קסמכינא אבל במשכון או מקח אין לו בע"כ ליקח ולקנות עכ"ל וכן כ' במרדכי שם וז"ל הא דמחייב ר' מאיר במראה דינר כו' דוקא בכה"ג דא"א לאישתמוטי ובע"כ יש לו ליקח ע"פ השולחני אבל מראה מקח לתגר ולקרובו כו' פטור והביא שם ראייה נכונה מפ' ח"ה גבי לוקח מגזלן ונתבאר לעיל סי' קמ"ו סי"ז ע"ש וכן פסק מהרש"ל גופא שם כהמרדכי א"כ פשיט' דבסתם יכול לוי' השולחני מנין הייתי יודע שאינך יכול להישמט אני הייתי סבור שאתה שואל אם הוא טוב משום איזה מקח או משכון שתוכל להשתמט ואדרבה יש ראייה מזה דצ"ל חזי דעלך

קסמכינא או שהוא פרעון או שהוא מקח שצריך לקבלו בע"כ והשולחני יודע מזה שכשיאמ' שהוא טוב שלא יוכל להשמשט דבכה"ג אין לך מוכחא מילתא גדול מזה דאל"כ קשה למה יתחייב השולחני מ"ש מהך דפ' ח"ה א"ו העיקר כדעת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א וה"ה דצ"ל חזי דעלך קסמכינא וכ"פ ר' ירוחם נל"א ח"ב בפשיטות וז"ל ועוד פשוט ודוקא שא"ל להדיוט חזי דעלך קסמכינא או דברים שיראה שסומך עליי אבל לא א"ל כן פטור עכ"ל ולא הביא דעת הרא"ש כלל וגם בתשובות הרא"ש כלל ק"ב סי' ג' הובא בקצרה בטור סי' רכ"ז ס"ל כ' דברי הרי"ף בסתם וגם בפסקי תוס' פ' הגוזל עצים כתבו בסתם דצ"ל חזי דעלך קסמכינא (ועוד נ"ל ראי' לדברי הרי"ף מהירושלמי דכלאים פ"ז דגרסי' התם חד בר נש חזי סלעים לר"א א"ל טבא הוא ונפסל' אתא עובדא קמיה דר"ל וקנסי' מן הדא המראה דינר לשולחני ונמצא רע חייב לשלם מפני שהוא נושא שכר ור"א נושא שכר ומשני ר' יעקב המחזיק בו כנושא שכר ונ"ל דה"פ דפריך וכי ר' אלעזר היה נושא שכר ומשני ר' יעקב המחזיק בו כלו' שסומך עליו דינו כנושא שכר) ומיהו היכא דא"ל חזי דעלך קסמכינא (או דמוכחי מילת' דעליה קסמך אפי' ביכול להשמשט חייב אף לר' אפרים וכ"כ בש"ג פ' הגוזל עצים וה"ה דהמרדכי מודה בזה וכן כ' מהרש"ל שם וכ' עוד בש"ג שם דה"ה בשואל את חברו אם פלוני אמוד ובטוח כדי להלות לו וחברו אומר לו שהוא אמוד ונמצא אח"כ שאינו כן דפטור לר' אפרים א"ל שא"ל חזי דעלך קסמכינא (ועיין עוד בש"ג פ' ג"פ דף רמ"ד ע"ב) וכ"כ מהרש"ל שם ומ"ה נ"ל היכא שאדם א' מכר בהקפה על חוב כדרך הסוחר' ובא ראובן ג"כ להקיף ממנו ובא זה ושואל לסוחר אחר אם ראוי זה להקיפו אם עשיר הוא וא"ל זה שהוא עשיר ואח"כ נמצא שזה עני פטור מה"ט ומ"מ היכא שא"ל חזי דעלך קסמכינא חייב בכולהו (ונ"ל ה"ה היכא דמוכחא מילתא דעליה קסמך וע"ל סי' קכ"ט ס"ב בהג"ה ומ"ש שם) ואף התם גבי לוקח מגזלן דלא שייך לומר דבדבור בעלמ' הוא דאיכרי ואמר דהא אומר לו שהוא סומך עליו וזה הבטיחו וה"ה כשמחליף מטבעות דינו כמקח וע"ש במהרש"ל שהאריך בזה וכ' עוד בש"ג שם דהיכ' דהראהו לשולחני וקבל המטבע על פיו משום הלואה או מקח כיון שמראהו כדי לפטור את הנותנו לו על פי דברי השולחני וכיון שפוטרו תו לא מצי למיהדר עליה ונסתלק הדין שהיה לו עם הנותנו והוי דינו דוקא עם השולחני וכן מוכרחים עד קצת דברי הרא"ש ז"ל שכ' דאפי' אמר להדיוט חזי דעלך קסמכינא חייב דמסתבר כן משום

דתם מראה דינר מראהו לידע אם הוא טוב כדי שיפטור מי שנותנו לו כו' וה"נ אמרי' גבי מקח וממכר דכל ששהה כדי שיראה לתגר ולקרובו תו לא מצי למטען אונאה משום דכשראו ל"ש אם נפסל הצורה ל"ש אם הוא רע שבמקום כסף הוא נחשת וכיוצא בזה לעולם הוא פטור הנותן כשזה הראהו לשולחני עכ"ל ואין דבריו נראין דלמה יפטור הנותן כיון דלא מחל לו בהדיא ואפי' מוחל לו אין לך מחילה בטעות גדול מזו ודמי לדלעיל סי' קכ"ו ס"ט וי' ומדברי הרא"ש לא מוכח מידי דלא קאמר אלא דמסתמא פוטרו כשיהיה טוב או מניחו עתה לפי שעה לילך למדינת הים וכה"ג ול"ד לשהה כדי שיראה לתגר ולקרובו דהתם אמרי' כיון דשהה ולא אמר ליה כלום מחל אבל הכא הא חזינן דהראהו לשולחני ואמר ליה שהוא טוב ולכך לא אמר כלום להנותן וכשנודע לו שהוא רע חזר על הנותן ועוד דהתם מיירי מדין אונאה משא"כ הכא דנמצא הדינר רע כגון כסף ונמצא נחשת וכה"ג דהוי מום פשיטא דחוזר לעולם וכמו שמוסכם מכל הפוסקים וטור ומחבר לעיל סי' רל"ב וכן מוכח להדיא בתוס' פ' הגוזל עצים (בבא קמא דף ק' ע"א) ובפ' א' ד"מ ובמרדכי שם שכתבנו בפשיטות במראה דינר לשולחני דמחייב ר' מאיר את השולחני אע"ג דאלו בעי הדר ומשלם ע"ש וכן מבואר להדיא מדברי מהרש"ל שם שכ' דהך דמראה דינר לשולחני שהשולחני חייב איירי כשזה הלך למדה"י או הוא עכו"ם אלם ואינו רוצה להחליפו עכ"ל משמע להדיא דישאל הנותן חייב להחליפו וכן משמע לעיל סי' רכ"ז סכ"ח ע"ש בתשו' הרא"ש עצמה שהובאה בטור שמשמע יותר כן ומיהו בנמצא הסלע חסירה ושהה כדי שיראה לשולחני נתבאר דינו בסי' רכ"ז סי"ז ע"ש וכ' עוד בש"ג שם דאם אמר הרואה בפ"א אל תסמוך עלי בזה ודאי פטור הרואה דלא ה"ל למסמך על דבורו כיון שאמר בפ"א אל תסמוך עלי ופשוט הוא אחר כתיב זה מצאתי בתשובת מהר"מ בר' ברוך (דפוס קרימנה) סי' נ"ו שהבין דדעת הרי"ף דדוקא הדיוט לא מחייב עד דא"ל חזי דעלך קסמכינא אבל אומן חייב בכל ענין שכ' וז"ל ומ"ש דמראה דינר לשולחני חייב אע"ג דלא א"ל חזי דעלך קסמכינא יפה כתבת דגבי אומן חייב אע"ג דלא א"ל חזי דעלך קסמכינא וכן דעת רב אלפס עכ"ל ותמוה הוא בעיני דכולא סוגיא מוכחא דאומן פטור טפי מהדיוט מטעם דגבי אומן הוי אונס ומ"ש הרי"ף דהדיוט לא מחייב עד דא"ל עלך קסמכינא ר"ל דאומן פטור אפילו א"ל וכמ"ש למעלה וכן עיקר:

שם סימן קכט ש"ך סק"ז. ואפי' לא נתערב כו'. וביש"ש פ' הגוזל עצים סימן כ"ד פסק דפטור אא"כ א"ל

מאירי ב"ב כאן. חכמי נרבונה כתבו שכל שאמר הערב שלא בשעת מתן מעות פטור את הלוח ואני נותן לך שאינו צריך קנין ואין זה צריך לפנים שהרי זה אינו נכנס בכלל תורת ערבות אלא חוב הגמור:

ריטב"א כאן במשנה. ואמר לו אידך הנח ואני אתן לך פטור שלא על אמונתו הלוהו. וכן הלכה, ומיהו [ה"מ] כשלא פטר ולא מחל המלוה ללוה לגמרי אבל אם פטרו על פיו לגמרי הרי הוא חייב כדכתיבנא בב"מ, והרי הוא כאומר זרוק מנה לים ואתננו לך שחייב כדכתיבנא במסכת קידושין (ח' ב').

שם בסוף המסכת. והלכתא ערב דבשעת מתן מעות לא בעי קנין עד דגמר ומשעבד נפשיה. ויש גורסיי ואינך כולהו בעו קנין, וכך הוא בהלכות הרי"ף. אבל רש"ם לא גריס ליה. וי"ל דכולהו קאמר היינו ערב דלאחר מתן מעות וערב דכתובה אא"כ אבא לגבי בריה. דאילו ערב דלאחר חיתום שטרות הא ברירנא במתניי דלא בעי קנין. והא דנקט לישנא דכולהו, אף על גב דליכא אלא תרתי. יש לומר דלא דק, ומפני שכולל בין חנוק בין שאינו חנוק. וכבר ברירנו דכל שפטרו המלוה על פיו משתעבד כערב בעלמא, דכיון שפטרו על אמונתו הרי הוא כאילו הלכהו על אמנתו. נתן לא מידי.

רמ"א מו"מ סק"ט ס"ג. וכן אם פטר הלנה על פי הערב ה"ל כערב בשעת מתן מעות מרדכי. פרק איזהר נשך ותוספתא פרק המקבל.

שו"ת הצ"צ חו"מ ס"כ. ע"ד אשר נדרשתי מרומע"ל לחוות דעתי איך יהי' הד"ת אם ראובן הוציא שט"ע על סך תשעים ר"כ בח"י שמעון הכתובה בשנת תקפ"ט י"ג סיון וזמן פרעון ה"י י"ג סיון דשנת תק"צ. ומבקש עתה ראובן סך הנ"ל והרווחים מזמן הנ"ל עד עתה שנת תקצ"ג. ושמעון השיב האמת כן הוא שזהו כתב ידי. אך הלא אתה וחתנך אשר באת בחירקו וכחו יודעים שלא ניתן לי רק ששים ר"כ מזומן והמותר שלשים ר"כ שהי' צריך ליתן מחותנך לוי מתנה לבנו לא נתן לי מזומן כ"א צעטיל ח"י יהודא כי חשבתי שמסתמא הוא חייב לו ובודאי ישלם לזמן המבואר בצעטיל היינו ר"ח תמוז דשנת הנ"ל כי הוא ב"ה איש אמיד ואינו אלם ולכן נתתי שטע"ס על כל הסך הנ"ל אך בהגיע זמן הנ"ל החילותי לבקש ממנו המעות השיב לי הלא איני חייב ללוי כלום רק שבקשני לוי לעשות זאת למען השלום ליתן עבורו צעטיל בכדי שלא יתבטל השידוך והוא יתן לי אחר החתונה ועכשיו כיון שלא נתן הוא והחתונה היא כבר היתה בודאי לא אתן. ורציתי להגיד זה לכם תומ"י אך אחר ישובי נחמתי מה לי לעשות כעת קטטה ומריבה בין

חזי דעלך קסמכינ' ואפי' למאן דס"ל לקמן סי' ש"ו ס"ז דבמראה דינר לשולחני אצ"ל חזי דעלך קסמכינא מודה דבזה פטור אם לא א"ל כיון שלא היה מוכרח לעשות כן ובתשו' מהרי"ו כתב דלא גרע ממראה דינר לשולחני וקשה על מור"ם דלקמן סימן ש"ו פסק דצריך לומר חזי דעלך קסמכינא וה"ל לכתוב ג"כ דא"ל חזי כו' ומכ"ש [וכמ"ש] לפי מ"ש מהרש"ל דכאן כ"ע מודו דצריך וכדברי מהרש"ל מוכח במרדכי שם ובהגהות אשר"י שם בשם ר' אפרים ובתשובת מהרי"ו מוכח דמיירי שיש הוכחה שסמך עליו וצ"ל דגם מור"ם איירי מזה ומ"ש ועשאו ע"פ היינו שיש הוכחה לזה שסמך עליו ושחבירו יודע שהוא סומך עליו וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם והמחבר לקמן סימן ש"ו דהיכא דמוכח מילתא דעליה קסמך הוי כאומר ליה חזי דעלך קסמכינא והב"ח כתב תו דמיירי שא"ל חזי דעלך קסמכינא ואין משמעות מור"ם ומהרי"ו כן ומ"מ אם הוא בקי כגון אחיו ושותף היודע בעסקיו וקרן שלו ויודע שאינו חייב לאחרים אפי' א"ל חזי דעלך כו' פטור כ"כ בש"ס שם:

סמ"ע סק"ו. ואינו צריך קנין. בגמ' יליף לה מדכתיב במשלי בני אם ערבת לרעך כו' ועפ"ר מה שכתבתי בישוב לשון הטור והבית יוסף:

נתיבת המשפט. כי בטוח הוא עש"ך ס"ק ז' ומשמע דאין בזה חיוב טעם ערבות רק דין גרמי ונ"מ למאן דפוטר בדיני דגרמי במה דס"ל דדיני דגרמי הוא רק קנס ולא קנסו בנו אחריו כמבואר בסי' שצ"ו ומ"ש הש"ך דאם הוא בקי כגון שותף דפטור הטעם דהוי כמו מראה דינר לשולחני דאומן פטור דהוי אונס וה"נ בבקי הוי כמו אומן דפטור מטעם אונס ובש"ך ס"ק ה' יש ט"ס וצ"ל וזה לא ידע חשוב באונס ופטור:

ביאורי הגר"א סימן קלא ס"י. ישראל שהיה בידו כו'. ודאי משום ערב לא משתעבד דהטעם דגמיר ומשעבד לא שייך כאן משום דינא דגרמי וכמראה לעכו"ם על חבירו כמ"ש בב"ק קי"ז א' אם הראה כו' ועבה"ג:

23 רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק כה הלכה ב. אָמַר לו בְּשַׁעַת מַתְּן מְעוֹת הַלְוָה וְאָנִי עָרֵב נִשְׁמָעֵבֵד הָעָרֵב וְאִינוּ צָרִיךְ קִנְיָן. וְכֵן אִם בֵּית דִּין עָשׂוּ אוֹתוֹ עָרֵב נִשְׁמָעֵבֵד אִף עַל פִּי שְׁלֵא קִנְיָן מִיָּדוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין רוֹצִין לְגַבּוֹת מִן הַלְוָה וְאָמַר לָהֶם הִנִּיחֹהוּ וְאָנִי עָרֵב לָכֶם הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ הַנְּגָאָה שֶׁהָאֱמִינוּהוּ בֵּית דִּין בְּאוֹתָהּ הִנְיָה שְׁעָבֵד עֲצָמוֹ:

הזוג והמחותני' חדא מה שיהי' הוא שיהי' ועוד אולי יתן אביו בשנה זו או בשנה האחרת ועתה שלא נתן הוא גם אנכי בודאי לא אתן והא לך הצעטיל ובעה"ח מודה ואומר שלא נתן ועשה מה שלבך חפץ. והשיב חתנו של המוציא השטר חדא הי' לך להגיד לחותני ועוד מה איכפת לי שלא פרע לך הלא שטרך בידי ומחוייב אתה לשלם לי ואתה עם הצעטיל עשה לך מה שאתה חפץ ולי אין עמו עסק כלל. זהו תוכן כוונת טענתם:

א. והנלע"ד הדין אם ראובן המוציא השטר דהא ודאי ענין שט"ע זה אף שלא נזכר בו ענין ע"ק מ"מ הענין הוא ששמעון קיבל על עצמו לסלק כל הסך תשעים ר"כ הנז' בשט"ע שמידו יבוקש זה. וא"כ אף שכדבריו כן הוא שלא ניתן לו במזומן רק ששים ר"כ ועל שלשים ר"כ נתן לו לוי אבי החתן צעטיל של יהודא מ"מ אין להזוג עסק עם יהודא ועם לוי כ"א שמעון נתחייב לסלק כל הסך תשעים ר"כ להזוג והוא יגבה מיהודא. דאין לומר הפי' שנתן עסקא על תשעים ר"כ היינו על ששים ר"כ מזומן ועל שלשים ר"כ הצעטיל זהו העיסקא דזה אינו במשמע הלשון השט"ע דכתוב בו ליתן תמורתן סך תשעים רובל לסלק לזמ"פ במטבע טובה היוצא בשופי בלא שום טו"מ כו' הרי שמחייב חיוב ברור ואם אינו מחוייב רק ששים ר"כ מזומן ועל השלשים רק אם יגבה מיהודא א"כ מהו ליתן תשעים בלי שום טו"מ כו' ובלא שום שבועה א"ו הוא מחייב לשלם כל התשעים רובל ועליו מוטל לגבות מיהודא וא"כ היינו שנכנס בע"ק עבור לוי ויהודא וכן מבואר בשו"ת רמ"א סי' פ"ט דבכה"ג נק' ע"ק וז"ל והעמיד ע"ק לבן שמעון על הנדוניא ליתנה לו לזמ"פ דהיינו שהם נתנו לו ש"ח גמור על הנדוניא עכ"ל. ומפני שבנ"ד נכתב ג"כ שט"ע אין לגרוע כחו של בעה"ש"ט כלל דהעיסקא נכתב כדי שיקבל ריוח על חלקו. רק גבי שטר כיס היוצא על היתומים גרע משום דטענינן להו נאנסו על פלגא דפקדון. משא"כ הכא דאינו טוען כן רק טענתו שלא גבה מיהודא וז"א כלום דהיזק זה שייך לו דהא חייב לשלם תשעים רובל כדין ע"ק. ומה שלא נאמר לשון ע"ק היינו משום דבנותן ש"ח סתמא על עצמו חיובו גדול יותר מחיוב הע"ק דבע"ק חיוב דמלוה על הלוה רמיא וגם על הע"ק אבל הכא אין למלוה על הלוה כלום כ"א על הע"ק וכמו נשא ונתן ביד דס"פ גט פשוט ובש"ע סי' קכ"ט סי"ט דה"נ אף על פי שלא נז' הערב ביד מ"מ כיון שנתן ש"ח על עצמו והמחוייב לא נתן שטר א"כ הוא עיקר המחוייב וה"ל כדין ערב שלוף דוץ הנז' בב"י ביו"ד סי' ק"ע ובהה"מ פ"ה מה' מלוה וז"ל שערב שלהם הי' ערב שלוף דוץ כלומר שלוף והנח הלוה ודוץ והתקע בי לגבות ממני ולא

הי' דין המלוה אצל הלוה והי' יכול לדחותו אצל הערב עכ"ל וע' בשבת [ד"צ] פי' שלוף דוץ וה"נ כיון שהערב נתן שט"ח על עצמו הלא עיקר החיוב עלי' רמיא ועדיף מדין הנז' בסי' קכ"ו סעי' ט' ואף את"ל דמ"מ יוכל לתבוע ג"כ מחותנו אם ירצה. מ"מ ודאי לענין זה עדיף עכ"פ שמעון מדין ע"ק דאלו גבי ע"ק כ' הסמ"ע בסי' קכ"ט סט"ו דאם הלוה רוצה לפרועו אינו יכול לתבוע מהע"ק דהיינו אף אם יש ללוה רק זיבורית ולע"ק בינונית יכול לדחותו אצל זיבורית דלוה דהא בע"ק נז' תן לו ואני אתן לך כו' א"כ חיובו מחמת אחר דהיינו מחמת הלוה שאמר תן לו כו' אבל הכא נז' חיוב פשוט בלי שום טעמים א"כ א"י לדחותו מאתו כלל וה"ל כאלו הוא הלוה ממש. וכיון שכן שמוטל חיוב פשוט על בעה"ח לסלק תשעים רובל ובפרט שכ' בהדיא בלי שום טו"מ ופ"פ בעולם א"כ ודאי דמתחייב היטב ע"י שטר זה אף שלא הי' קנין ע"ז ואף שלא קיבל השלשים רובל מיהודא. כדמוכח מסוגיא דכתובות פי"ב דק"ב וטוש"ע סי' מ' דאדם יכול לחייב א"ע ע"י שטר שכותב שחייב לו מנה שע"ז מתחייב לשלם אף על פי ששניהם מודים שלא הי' חייב לו כלום מעיקרא. ואף שמצאתי בש"ג פ' הנושא בשם ריא"ז וז"ל הבא להתחייב לחבירו בדבר שאינו מחוייב בו במקום שאינן חובות מומן כגון שאמר הריני מחוייב ליתן לך מנה אף על פי שאמר לעדים אתם עידיי ואף על פי שכתב לו שטר ומסרו לו ה"ז אינו מתחייב לו אא"כ קנו מידו בק"ה עכ"ל. ודאי לא קיי"ל כותלי' כדאיפסקא הלכתא בש"ע סי' מ' המחייב עצמו במומן לאחר כו' שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה חייב לשלם. אף על פי ששניהם מודים שלא הי' אצלו כלום עכ"ל. וצ"ל משום דריא"ז פי' כל הסוגיא דהתם כפרש"י דמפרש ענין חייב אני לך מנה בשטר שהוא מודה שמחוייב לו מכבר. וכן מסיק בספר המכריע לרבינו ישע' מטראני הזקן סס"י נ"ב דהכי פי' הסוגיא וס"ל לריא"ז דדוקא בכה"ג מהני הודאה בכ"י בשטר במקום אתם עדים אבל שיתחייב א"ע מחדש ע"י כת"י זו בשטר א"א א"כ קנו מידו וכמו שהתוס' שם דק"ב ד"ה אליבא הוצרכו למצוא טעם איך יהי' מהני כמש"ש ואין לתמוה היכי משתעבד בשטר זה כו' די"ל דהואיל וטרח כו' וריא"ז לא ס"ל סברא זו. אבל אנן פסק לן הרב ב"י בבד"ה סי' מ' ובש"ע כדעת ר"ת דשפיר מתחייב ע"י שטר וגדולה מזו פסק אפילו כהרמב"ם דמתחייב אפילו על ידי אמירה מנה אני חייב לך בשטר ועיין בהה"מ פי"א מהלכות מכירה הט"ו דהרמב"ן והרשב"א חולקים ע"ז אבל מ"מ ע"י כת"י בשטר ס"ל דמתחייב נמצא כ"ד רוב גדולי הפוסקים

הרי"ף והרמב"ם והתוס' והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והראב"ד ע' בטור רס"י קכ"ט. וא"א לומר קים לי כפלוגי הגאון דהיינו ריא"ז נגד כל חכמי הישראל ובפרט נגד הטוש"ע וכל האחרוני' ע' תומים בקיצור תקפו כהן:

ב. וענ"ל דבנ"ז אפ"ל לריא"ז מחוייב לשלם ואקדים מ"ש הכ"מ שם פי"א מה' מכירה הט"ו עמ"ש הרמב"ם המחייב עצמו בממון לאחר כו' כיצד האומר לעדים הו' עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה כו' זה נלמד מדאמר' בפרק מי שמת דקמ"ט ולודי איסור דהני זוזי דרב מרי נינהו וליקנינהו באודיתא עכ"ל. ור"ל דמהתם למדים דאע"פ ששניהם יודעים שלא הי' המעות שלו מ"מ קונה ע"י ההודאה שמודה לו דהנך זוזי הם שלו וה"נ מהני כה"ג כשמודה שמחוייב לו אף על פי שלא הי' חייב לו באמת תחלה והך דקנין אודיתא מהני מוסכם מכל הפוסקי' ועיי' במרדכי פ' מי שמת סי' תר"כ ובתשו' מיי' לס' משפטים סי' ל"א דנסתפקו אם יוכל להקנות חוב שיש לו ביד אחרים ע"י אודיתא ומסקו דיכול. אבל הוא ודאי יכול להתחייב ע"י אודיתא. וא"כ צ"ל על מה שנדחקו התוס' בכתובות שם למצוא טעם איך יתחייב ע"י שכותב חייב אני לך מי גרע מאודיתא שהרי ה"ל כמודה שחייב לו מנה ואף על פי שזה יודע שאינו חייב לו כלל מ"מ מתחייב ע"ז. אעכ"ל דמיירי שאינו כותב בלשון שמחוייב לו מכבר אלא בלשון שמתחייב עכשיו. ולפ"ז אם כותב לו בלשון שמחוייב מכבר י"ל דריא"ז נמי מודה דהא ודאי ל"פ על קנין אודיתא א"כ בנ"ד י"ל דלריא"ז ג"כ חייב דהא מודה שמחוייב תשעים רובל אלא ש"ל דלאו בל' הכתב לחוד תליא מילתא כ"א כשפ"ל באמת דכוונתו להודות דומי' דעובדא דאיסור. אבל אם כונתו שמתחייב א"ע ע"י השטר ולא שמודה שחייב אף שאינו כותב לשון להבא רק לשון חייב אני לך לא נק' אודיתא וכ"מ בריא"ז שכ' הריני מחוייב כו' לא מהני כנ"ל. ואיך שיהי' בדעת ריא"ז עכ"פ אף אם אין זה ענין אודיתא. מ"מ מתחייב מצד השטר כנ"ל באריכות. שוב ראיתי בקצה"ח סי' מ' האריך לבאר שיטת הרמב"ם דמהני ג"כ רק מצד קנין אודיתא רק שצ"ל בעדים וכ"כ בנתי"ם שם סק"ג:

ג. ואם יאמר האומר דהא בטוש"ע סי' קכ"ט ס"ג בדין ערב היוצא אחר חיתום שטרות דהעלה הרמב"ן מסוגיא דפ' הנושא הנ"ל שא"צ קנין וסגי בהשטר כדין חייב אני לך מנה בשטר הנ"ל וכ"ד הראב"ד והרשב"א. ואעפ"כ הרמ"ה והטור ס"ל דצריך קנין וא"כ נאמר שלדבריהם בנ"ד ג"כ לא מהני בשטר בלא קנין. אך באמת ז"א דהא

הלח"מ פי"א מה' מכירה הט"ו והש"ך סי' קכ"ט ס"ק י"א כ' שלהפוסקי' הנ"ל ההכרח לחלק משום דכיון דערב דומה לאסמכתא דהוא אומר אם לא יפרע לך אני אפרעך ע"כ צריך קנין משא"כ במחייב א"ע בשטר א"צ קנין ע"ש. ולפ"ז בנ"ד שאם היותו ערבות כיון שנז' בשטר עליו חוב גמור ממש ע"ד חוב הלוח ממש ולא נז' שום רמז שמתחייב עבור אחר כנ"ל אין כאן שום דמיון לאסמכתא כלל ולכן גם הרמ"ה והטור יודו ודאי דדומה ממש לדין מחייב א"ע בשטר דמהני בלא קנין וע' בכנה"ג בהגה"ט אות מ' סי"א דקבלן א"צ קנין וכ"ש קבלן בשטר. אך עכ"פ בנ"ד דה"ל כמו לוח (ולא ע"ק לבד) או כמו ערב שלוף דוץ ובשטר ודאי א"צ קנין לכ"ע: ומה שכ' רומע"ל ראי' לפטור את החתום בשטר מן הדין הנז' בש"ע סי' קכ"ו סי"ח בענין אם מודה לוי שעל שכר החפץ הבטיחו כו' אינו חייב ללוי כלום וע"ש בטור סכ"ד. אין הנדון דומה לראי' דהתם לא נתחייב שמעון ללוי בשטר כ"א ע"י מעמד שלשתן. וכיון דקיי"ל דמע"ש אינו קונה כשאין להממחה מלוה או פקדון אצל מי שהמחהו אצלו. א"כ מהכ"ת יתחייב. אבל באמת אילו הי' לוי עושה שטר לשמעון חייב אני לך מנה בלי שום טו"מ הי' מתחייב ע"י שטר זה אף שאין לראובן ביד שמעון כלום כדין חייב אני לך מנה בשטר אבל הרא"ש והטוש"ע לא דברו רק מצד חוב וקנין דמעמד שלשתן. ובזו לא מהני כשאינו חייב להממחה וזה פשוט. ולכן בנ"ד שנתחייב לו בשטר בלי שום טו"מ אין זה ענין כלל לנידון שבש"ע סי' קכ"ו סי"ח כ"א להנדון דטוש"ע סי' מ' וע' בתשו' הרשב"א סי' תקפ"א ועיי' בגי"ת סוף שער ס"ד שביא ד' שיטות בדין זה דחייב אני לך מנה בשטר. וע' בתומים סי' מ' סס"ק ב' דס"ל בשטר שיש בו עדים שפיר מתחייב אף לשיטת רש"י ואף לריא"ז בש"ג:

25 נועם ירושלמי כאן. וע"ז אומר ואת שמע מינה בר נש דהוה צריך לחברים בשוקא אתא חד ומר שבקי' מן אהן גבי ומן אהן לא גבי פיי מן האחרון גובה ומן הראשון אינו גובה פר וע"כ כיון שאינו יכול לגבות מן הראשון ע"כ משתעבד השני דהוי כמו בשעת מתן מעות כיון דע"י זה דע"י זה מסתלק הלוח הראשון ע"כ משתעבד השני.

שם סוף פרק איזהו נשך. ולי נראה דקאמר ר' יוסי על הא דאמר דאף בחנוק הלכה כר' ישמעאל ע"ז אומר זאת ש"מ בר נש דהוי צייר לחברי בשוקי! אתא חד ומר שבקי'ואנא יהב מן און גביומן אהך לא גבי פיי דאתי לאשמעינן דאינו גובה עוד מן הלוח דאל"ה במאי נשתעבד כיון שהוא לאחר מתן מעות. ע"ז אומר ר' ינפי

הדא אמרה דמי צייד לחברי בשוקא אתא חד ומר שבקי! ואנא יתב מן אהן גבי ומן אהן לא גבי יעדיף יותר מערב בשעת מתן מעות דהכא הוי כאלו זקפן עלי במלוה וע"כ לא גבי מן הלוה.

רא"ש ב"מ פ"ט סמ"ג. והא דאמרינן בירושלמי גבי חנוני על פנקסו הדא דאיתמר בשלא העמיד הפועלים אצלו אבל העמידן אצל חנוני אין בעה"ב חייב לפועלים כלום אלמא דקנו, אע"ג דלילי - לבעה"ב אצל החנוני כלום. גמרא דירושלמי סבר כדרב ששת דאמר איך חוזר. כי השולחני נתחייב לפועלים מדין ערב דכיון שבעה"ב חייב ליתן לפועלים שכרם מיד חשיב כערב בשעת מתן מעות דלא בעי' קנין. ואין הלכה כרב ששת וכיון שהשולחני יכול לחזור' בו גם הפועלים חוזרין ותובעין מבעה"ב. דאטו בשו פטני עסקלנן שהשולחני לא ימן לו אם ירצה והם יפטרו את בעה"ב ויפסידו שכרן. ואפילו אם מחל לו מחילה בטעות היא. אלא כי פליגי כששולחני אינו חוזר אם יכולין לחזור ולתבוע מבעה"ב אם ירצו. רב ששת אמר אין חוזר לפי שמחל לבעה"ב כל זמן שהשולחני אינו חוזר' בו. ורבה אמר חוזר דלא חשיב ליה מחילה. והלכה כרבה זדמתניתין דייק כוותיה.

פלפולא חריפתא. כי השולחני נתחייב לפועלים וכו'. וה"ן מצינא לפרושי פלוגתייהו בגמ' דידן וכן פירשו התוס' בפ' קמא אבל לרבינו אין נראה לפרש דרב ששת יסבור שיהא חייב מדין ערב כיון שאנו יכולין לפרש טעמא דרב ששת משום מחילה ובירושל' הוא שמוכרחים אנו לפרש טעמא דערב מדאמר דאין לפועלים על בעה"ב כלום.

27) סנהדרין מג עמוד ב. בְּשֵׁעָה שְׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ: "חֲטָא יִשְׂרָאֵל", אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי חֲטָא? אָמַר לִיה: וְכִי דִילְטוּר אָנִי? לָךְ הַפֶּל גּוֹרְלוֹת. הֲלָךְ וְהַפִּיל גּוֹרְלוֹת, וְנָפַל הַגּוֹרֵל עַל עֶכָן. אָמַר לוֹ: יְהוֹשֻׁעַ, בְּגוֹרֵל אַתָּה בָּא עָלַי? אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדוֹר אַתֶּם. אִם אָנִי מִפִּיל עֲלֵיכֶם גּוֹרֵל, עַל אֶחָד מִכֶּם הוּא נוֹפֵל. אָמַר לוֹ: בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, אֵל תּוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל הַגּוֹרְלוֹת, שְׁעֵתִידָה אֲרָץ יִשְׂרָאֵל שְׁתַּחֲסַק בְּגוֹרֵל, שְׁנָאָמַר: "אֵךְ בְּגוֹרֵל יִחַלַק אֶת הָאָרֶץ". "תֵּן תּוֹדָה". אָמַר רַבִּינָא, שְׁחֻדֵי שְׁחֻדֵיהּ בְּמִילֵי: כְּלוּם נְבִקֵּשׁ מִמֶּךָ אֶלָּא הוֹדָאָה? תֵּן לוֹ תּוֹדָה וְהִפְטַר. מִיָּד: "וַיַּעַן עֶכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֲמָנָה אֲנֹכִי חֲטָאתִי לַיהוָה יִשְׂרָאֵל וְכִזְזַתְנָא וְכִזְזַתְנָא עֲשִׂיתִי". אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִלְּמַד שְׁמַעַל עֶכָן

בְּשֵׁלְשָׁה חֲרָמִים, שְׁנַיִם בִּימֵי מֹשֶׁה וְאֶחָד בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנָאָמַר: "כִּזְזַתְנָא וְכִזְזַתְנָא עֲשִׂיתִי". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: חֲמִשָּׁה, אַרְבַּעַה בִּימֵי מֹשֶׁה וְאֶחָד בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנָאָמַר: "אֲנֹכִי חֲטָאתִי וְכִזְזַתְנָא וְכִזְזַתְנָא עֲשִׂיתִי". הַשְּׁתָּא, מֵאִי טַעְמָא לָא אִיעֲנוּשׁ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: לְפִי שְׁלֹא עָנַשׁ עַל הַנְּסֻתוֹת עַד שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן. כְּתִנְאִי: "הַנְּסֻתוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ עַד עוֹלָם". לְמָה נִקְוֶה עַל "לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ" וְעַל עֵין שְׁבִי"עֵד? מִלְּמַד שְׁלֹא עָנַשׁ עַל הַנְּסֻתוֹת עַד שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה: וְכִי עָנַשׁ עַל הַנְּסֻתוֹת לְעוֹלָם? וְהֵלֵא כְּכָר נְאֻמָּר "עַד עוֹלָם"! אֶלָּא, כְּשֵׁם שְׁלֹא עָנַשׁ עַל הַנְּסֻתוֹת, כִּף לָא עָנַשׁ עַל עוֹנְשֵׁין שְׁבִיגְלוֹי עַד שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן. אֶלָּא עֶכָן, מֵאִי טַעְמָא אִיעֲנוּשׁ? מִשּׁוּם דְּהוּוּ יָדְעֵי בִּיה אֲשֵׁתוֹ וּבְנָיו.

רש"י ד"ה עד שעברו את הירדן - ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ונעשו ערבים זה בזה כדאמרינן במסכת סוטה (דף לז:): מיד נענשו זה על זה ואפ"ל לא ידע זה בעבירות שביד חבירו ובימי עכן כבר עברו את הירדן:

נצבים כט, כה. הַנְּסֻתוֹת לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

רש"י ד"ה הנסתר לה' אלהינו. נאם תאמרו מה בידנו לעשות? אמה מעניש את הרבים על הרהורי הַחַיִּד, שְׁנָאָמַר "פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ וְגו'", וְאֶחָד כִּף "וְנִרְאוּ אֶת מַכּוֹת הָאָרֶץ הַזֹּאת", וְהֵלֵא אִין אֶדָם יוֹדַע טְמוּנוֹתַי שֶׁל חֲבֵרוֹ אִין אָנִי מַעֲנִישׁ אֶתְכֶם עַל הַנְּסֻתוֹת, שְׁהֵן לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ, וְהוּא יִפְרַע מֵאוֹתוֹ יְחִיד, אֶבֶל "הַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ" לְבַעַר הָרַע מִקְרַבְנוּ, וְאִם לֹא נַעֲשֶׂה דִין בְּהֶם יַעֲנִשׁוּ הָרַבִּים. נִקְוֶה עַל לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ לְדָרֵשׁ שְׂאָף עַל הַנְּגִלוֹת לָא עָנַשׁ אֶת הָרַבִּים עַד שְׁעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, מִשְׁקַבְלוֹ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁבוּעָה בְּהַר גְּרִזִים וּבְהַר עֵיבָל וְנַעֲשׂוּ עֲרַבִּים זֶה לָזֶה (סוטה ל"ז; ע"י סנהדרין מ"ג):

29) ירושלמי סוטה פרק ז הלכה ה. אמר ריש לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם אמר רבי סימון ב"ר זביד ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עכן חטא ורובם של סנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות.

תוס' סוטה לד עמוד א ד"ה עודם בירדן אמר להם יהושע - [ירושלמי] אמר ריש לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם אמר רבי סימון ב"ר זביד ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עכן חטא ורובם של סנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות:

(30) צפנת פענח לסנהדרין שם. ראה בסוף.

(31) ברכות נח עמוד א. "וְהָאִישׁ בְּיָמֵי שְׂאוּל זָקֵן בָּא בְּאֲנָשִׁים". אָמַר רַבָּא, וְאִיתִּמָּא רַב זְבִיד, וְאִיתִּמָּא רַב אוֹשְׁעִיא: זֶה יְשִׁי אָבִי דְּוֹד שְׁיִצְאָא בְּאוּקְלוֹסָא, וְנִכְנַס בְּאוּקְלוֹסָא, וְדָרַשׁ בְּאוּקְלוֹסָא. אָמַר עוּלָא: נְקִיטִינָן אִין אוּקְלוֹסָא בְּבָבֶל. תְּנָא: אִין אוּקְלוֹסָא פְּחוּתָהּ מְשֻׁשִׁים רַבּוּא.

(32) פסחים נד עמוד ב. אָמַר רַב יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא: אִין תַּעֲנִית צִיבוּר בְּבָבֶל אֲלָא תִשְׁעָה בְּאֵב בְּלַבַּד.

(33) צפנת פענח מכות כד עמוד א. עיקר הגדר אם יש ייל ישראל בגלות בזמן דליכא סנהדרין גדר קביעות בגלות, ועיין בהך דברכות דף נ"ח אין אוכלסא בבבל, וכן ציבור עיין ירושלמי תענית פ"ב דליכא נשיא... וזה נ"מ ג"כ לערבות בהך דסנהדרין דף מ"ג ע"ב ודף כ"ז ע"ב ושבועות דף ל"ט דאם יש גדר צבור אז שייך ערבות אף בנסתרות שאין בידם למחות דהוה כמו גוף אחד ומציאות אחת.

(34) מהרש"א ב"ב פח עמוד ב ד"ה ואר"ל בא. ואר"ל בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו הקב"ה בירך ישראל בכ"ב וקללן בח' כו'. יש לדקדק בהאי ענינא למה אמר משה קללות דמשנה תורה טפי מאותן שבת"כ דהא ודאי כולהו מפי הגבורה נאמרו וע"ק מ"ט אמרן משה בלשון יחיד והנהו דת"כ נאמרו בלשון רבים כמ"ש בסוף מסכת מגילה וי"ל בזה דאותן שבת"כ נאמרו בלשון רבים שהם על חטא רבים שעדיין במצות הר סיני לא נתחייבו רבים על חטא יחיד עד ערבות מואב בשנת מ' שהיה להם לעבור הירדן ומטעם דאז הוי כערב בשעת מתן מעות שכבר התחילו בכבוש א"י קצת ארץ סיחון ועוג ולכך נאמרו בלשון יחיד דאף על חטא יחיד נתחייבו רבים וכן מפורש בזהוה דקללות (שבת"כ) [שבמשנה תורה] נאמרו על בית שני שהיו כיחידים שלא עלו עשרת שבטים גם לא כל הלויים ולפי שנאמרו בלשון יחיד הוצרך משה לאמרם דאם יאמרם הקב"ה בלשון

יחיד יאמרו דעם משה לחוד דיבר לכרות ברית כיון דכבר הם עברו ברית ראשון כשעשו את העגל כמ"ש ואכלה אותם וגו' ואעשה אותך לגוי גדול וגו' כמ"ש במדרשות וע"כ הוצרך משה לאמרן להם ודוקא בלשון יחיד משום הערבות כמ"ש והשתא הא ודאי בשניהם בין בברכות ובין בקללות יש בהן כל כ"ב אותיות אבל אמר שבא הרמז באותיות שבתחלתן וסופן שבאו בכונן בברכות וקללות דת"כ היפך שבאו בברכות וקללות דמשנה תורה לרמז על מדתן דמדת הקב"ה מדה טובה מרובה על מדת פורענות ולכך בברכות מאל"ף ועד תי"ו שהן כ"ב אותיות לרמז שברכך בכל מה שהפה יוכל לדבר בכ"ב אותיות והברכות הנזכרים מאל"ף דאם בחקותי עד תי"ו דקוממיות אינן אלא ברכות כלליות אבל הפרטים לא נזכרו כי א"א להזכיר בפרט מה שהפה יוכל לדבר בברכות מכ"ב אותיות אבל הקללות אינן אלא בח' אותיות מוי"ו עד מ"ם דודאי הפה יוכל לדבר כל הקללות שבח' אותיות הללו אבל מדת ב"ו הוא היפך זה שמדתו רעה מרובה מטובה ולכך בקללות כ"ב אותיות מוי"ו עד ה"א כל מה שהפה יוכל לדבר בהן אף שלא נזכרו בקרא שא"א להזכיר כל מה שהפה יוכל לדבר בכ"ב אותיות וכמ"ש בקללות דמ"ת גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה וגו' דהיינו שאין הפה יוכל לדבר אבל הברכות אינן אלא בח' מוי"ו עד מ"ם דודאי שהפה יוכל לדבר כל הברכות שבח' אותיות הללו ובא הרמז בקללות דת"כ באלו הח' אותיות המבדילין בין הה' והנו"ן שהם ב' אותיות מיחידיות ומעשיריות שאין להם זוג כמ"ש במדרשות רש"ם ובבחייה והוא לרמז כי לא יבאו לקללות רק חצי הזוגייה דהיינו ו"ז ח"ט שהם זוגייה לא"ב ג"ד וכן חצי העשירייה דהיינו י"כ ל"ם שהם זוגייה לס"ע פ"ץ אבל לברכות יבאו כל הזוגות וגם אותן שאין להם זוג כגון אותיות ה"ן גם המאיות שהם ק"ר ש"ת שגם להם אין זוג דהיינו כ"ב אותיות ובהפך בהנהו דמ"ת גם מה שבא הרמז בברכות דת"כ האותיות כ"ב כסדרן מאל"ף ועד תי"ו ובקללות דמ"ת לא באו הכ"ב אותיות כסדרן מוי"ו עד ה"א יש לפרש בו כי הברכות אשר ממדת הקב"ה יבואו כסדרן ולתכלית אמיתי כמו שבאו האותיות כ"ב כסדרן מאל"ף ועד תי"ו שהוא תכלית וסוף אמיתי שלהם משא"כ הקללות ממדת ב"ו אף שהן בכ"ב אותיות לא יהיה להן סדר ותכלית אמיתי כמו שאין סדר ותכלית לאותיות כ"ב מוי"ו ועד ה"א ושוב מצאתי בויקרא רבה חשבתי דרכי וגו' חשבתי ברכות מא' ועד תי"ו חשבתי קללות מוי"ו ועד ה"א ולא עוד אלא שהן

הפוכות שאם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות אימתי כשתשמרו תורתיו כו' וק"ל:

36 ר"ה כט עמוד א. תני אהבה בריה דרבי זירא: פל הברכות כולן, אף על פי שישא — מוציא. חוץ מברכת הלחם וברכת הין, שאם לא יצא — מוציא, ואם יצא — אינו מוציא.

רש"י ד"ה אע"פ שיצא מוציא - שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות: **חוץ מברכת הלחם והיין** - ושאר ברכת פירות וריחני שאינן חובה אלא שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ובזו אין כאן ערבות שאינו חובה על האדם לא ליתנה ולא ליבריה:

שו"ע הרב או"ח סימן קסז סכ"ג. מי שאינו אוכל — אינו יכול לברך "המוציא" להוציא האוכלין ידי חובתו, אפילו אינו יודע לברך לעצמו, פיון שהוא אינו מחייב בברכה זו, וכל שאינו מחייב בברך — אינו מוציא אחרים ידי חובתו, שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות, שאף מי שאינו מחייב בברך מפני שברך יצא ידי חובתו יכול לברך למי שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו, כגון לקדש קדוש היום לנשים ועמי הארץ, לפי שבמצות שהן חובה — כל ישראל ערבים זה בזה, וגם הוא נקרא מחייב בברך כשחברו לא יצא ידי חובתו עדיין, מה שאין כן בברכות הנהנין, שאף שהן חובה על הנהנה, מפל מקום, בידו שלא להנות ושלא לברך, לפיכך אין אחר שאינו נהנה נקרא מחייב בברך הברכה זו, שזה צריך לברך על מה שחפץ להנות. ואפילו בשבת שהוא חייב לאכול פת, מפל מקום, פיון שחייב זה אינו אלא להנאותו, שאם אינו נהנה באכילתו והמענית ענג לו פטור מלאכול, אם כן, אם אינו יודע לברך גם כן — לא ינהה, שאסור להנות מהעולם הזה בלא ברכה, ואין פל ישראל ערבים שיהנה זה. אבל פל אכילה ושתיה שהן חובה על האדם שלא משום הנאותו, כגון מצה בליל ראשון של פסח, ויין של קדוש, בין של לילה ובין של יום, אם אינו יודע לברך — יכול אחר שברך יצא להוציא ידי חובתו אף מברכת הנהנין ששהו, שהן "המוציא" ו"בורא פרי הגפן", ואין צריך לומר ברפת אכילת מצה וברפת הקדוש עצמה שהם מברכות המצות. ואם מקדש על הפת — מוציא גם מברכת "המוציא" שברך קדוש, שהיא חובה משום קדוש ולא משום הנאותו. וכל זה לגדול שאינו יודע לברך, אבל לקטנים רשאי לברך פל ברפת הנהנין כדי להננות במצות, ואפילו אין חנוכה מטל עליו, כגון שאינו מבני ביתו:

37 צפנת פענח מהד"ת צ עמוד ב. ראה בסוף.

38 סנהדרין כד עמוד א. אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב "נאקח לי את שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים"? "נועם" — אלו תלמידי תכמים שבראין ישראל, ששמעתימין זה לזה בהלכה. "חובלים" — אלו תלמידי תכמים שברבבל, ששמעתימין זה לזה בהלכה.

40 תניא פרק לב. כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין וגם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל כמ"ש לקמן דהיינו במקור נשמות כל ישראל למהוי אחד באחד דוקא ולא כשיש פירוד ח"ו בנשמות דקב"ה לא שריא באתר פגים וכמ"ש ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך וכמ"ש במ"א באריכות.

לקוטי תורה נצבים בתחילתו. שכל ניצוצי נשמות נצבית ומתעלים במקורם הראשון ביום זה עד לפני הוי' ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימך פרט הכתוב עשר מדרגות שכמו שיש עשר מדרגות בנפש האדם דהיינו ג' שכלים וז' מדות כך הנה כל ישראל הם קומה אחת שלימה וכללות נשמותיהן נקרא כנסת ישראל שנחלקת לעשר מדרגות ובראש השנה מתעלים כל המדרגות אפילו מחוטב עציך עד שואב מימך שהם בחינות ומדרגות התחתונות.

לקוטי תורה בהעלותך לג עמוד ג. ויש להקדים תחלה ענין מה שנקראו כנ"י מנורה כי כמו שהמנורה היא מקשה א' תעשה המנורה שע"י המקשה שמקשים אותה נעשה מה שלמעלה למטה ומה שלמטה למעלה ונתערב הכל עליון בתחתון ותחתון בעליון כך כל ישראל ערבים זה בזה כלומר מעורבים זה בזה כי אתם קרוים אדם כמו האדם שיש לו ראש ורגל והראש מקבל חיות גם מהרגל שצריך לו. כך כל ישראל ביחד הם נק' אדם אחד קומה אחד.

אור התורה בראשית חלק ה תתקפא עמוד א. ויגש אליו יהודה, ברבות אס ערבת לרעך וגו' משלי רס"ו, זה יהודה שנאמר אנכי אערבנו. להבין ענין ערב, אשר מצינו ג"כ ישראל ערבים זה לזה והנה לפי שנאמר ועמך כולם צדיקים שנמשכים מבחי' צדיק יסוד עולם שבו מתערבים כל האורות והע"ס, ע"כ כל הנשמות מעורבים זה בזה לכן ממילא ג"כ כולם ערבים זה בזה דהא בהא תליא ובספר הגלגולים פ"ד כ' שאע"פ שכל ישראל ערבים זל"ז לפי שכולם.

(41) ב"ב קעז עמוד ב. ערב של קתבה אף על פי שקנו מידו פטור מלשלם שהרי מצוה עשה ולא חסר ממון. ואם הנה האב ערב לקתבת בנו וקנו מידו סבב. וקבלן של קתבה סבב:

לקוטי תורה שה"ש לה עמוד ד. תמתי הוא בחי ומדרגה היותר גבוה ועליונה מכולם כי כולם הם בנפש האדם עצמו לצורך תיקון נפשו ממש אבל תמתי היינו להשלים כל החסרונות היינו של זולתו ג"כ כמו משרע"ה שהיה כולל כל ישראל תיקון בעד כלל ישראל וכן בכל דור ראשי הדור הם הצריכים לתקן ולהשלים כל החסרונות והפגמים שלמעלה אך היינו מי שהוא משרש א' כי האדחם עץ השדה שיש בו כמה ענפים ויש שהם משרש א' וענף א' ומי שהוא משרש א' או מענף א' הוא ערב בעד חבירו יותר מכלל ישראל שכולם ערבים זה בזה.

(42) נמוקי יוסף סוף ב"ב. אמר המחבר כתב הגאון ז"ל בשעריו פ"ה היה חונק הוא שמחזיק בבעל חובו שיפרעו ועבר שמעון ואמר הניחהו ואני אתן משמע דלאו חנק ממש קאמר וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מלוה ולוה וז"ל מי שלא פירש קצב הדבר שערב כגון שאמר כל מה שתתן לו תן לו ואני ערב או מכור לו ואני ערב יש מן הגאונים שהורה שאפילו הלוה לו בעשרת אלפים או אם הלוהו מאה אלף נשתעבד הערב בכל ויראה לי שאין זה הערב חייב כלום שכיון שאינו יודע הדבר ששעבד עצמו בו לא סמכה דעתו ולא שעבד עצמו ודברים של טעם הם למבין:

(43) ירושלמי נדרים פרק ט הלכה ד. פתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך. ה"ד עבידה. הנה מקטע קופד ומסת ספינא לידוי. תחזור ותמחי לידיה.

(44) ב"ק קב עמוד א. רב הונא – פי לא אמרינן אין סדר למשנה, בתרא מסכתא; אבל בתרי מסכתות אמרינן. רב יוסף – פולה גזיקין תרא מסכתא היא.

זהר חלק ג קצח עמוד א. והכי אמר רב המנונא סבא, תלת דינין בבי דינא, תקינו (ס"א רבנן) בסדרי מתניתא. תרא, קדמיתא, בארבע אבות גזיקין השור וכו'. תננינא, טלית דאשתכח. תליתא, שותפין ורנא דאבדיה. מאי טעמא. אלא, קודשא בריך הוא בכל זמנא, עביד לון לישראל זדונות פשגות. ואינון דסדרו מתניתין דתלתא בבי, הכי סדרו, ארז דקרא נקטו, דכתיב, (שמות כב) על כל דבר פשע, והאי פשע איהו דלאו בידון, ומאן

איהו. על שור, על תמור, על שנה, דא בבא קמא, דהכא הוא באינון מליון. על שלמה, דא בבא מציעא, על כל אבדה, דא בבא תליתאה. דארח קרא נקטו. דכד מטא לבבא מציעא, הנה אמר, שירותא דקא נקטו בטלית דא, אמאי. פיון דאשתכח קרא, אמר, ודאי דא תלכה למשה מסיני, וביארו כל מלי דרבנן.

ספר השיחות תשנ"ב עמוד 370. ראה בסוף.

(46) קידושין ל עמוד ב. תנא דבי רבי ישמעאל: בני אם פגע בה מגוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא – נימוח, ואם ברזל הוא – מתפוצץ, שפאמר: "הלאו זה דברי פאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע". אם אבן הוא – נימוח, שפאמר: "הוי כל צמא לכו למים" ואומר: "אבנים שחקו מים".

סוכה נב עמוד ב. תנא דבי רבי ישמעאל: אם פגע בה מגוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא – נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ. אם אבן הוא נימוח, דכתיב: "הוי כל צמא לכו למים", וכתיב: "אבנים שחקו מים". אם ברזל הוא מתפוצץ, דכתיב: "הלאו זה דברי פאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע".

(48) זהר חלק א קסט עמוד א. (ס"א כתיב גם את השני גם את השלישי וגו', השלש פעמים גם, רמז (גליון, ג"ם) ראשי תיבות גואל משרז גואל מרדכי גואל משיח) לשלש גאולות על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח שעתיד לגאלנו בקרוב):

לקוטי תורה מטות פג עמוד ג. דהנה שלשה גאולות הן (ועיין בפ' וישלח קס"ט טע"א) גאולה ראשונה בחי' חסד בזכות אברהם גאולה שניה בזכות יצחק ולכן לא היתה גאולה שלימה. גאולה שלישית בזכות יעקב (עיין מזה באלשיך בתהלים סי' כ"ד. שזהו ענין מארז"ל (פ"ח דפסחים דפ"ח א') ע"פ והלכו עמים רבים כו' אל בית אלקי יעקב לא כאברהם שכתוב בו הר בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוה בשדה אלא כיעקב שקראו בית כו' ועיין מזה בפ' יתרו (דס"ט ע"ב) ובמק"מ שם. (פקודי רכ"א ב'. רל"ב א' ב') ועמ"ש מענין בית סד"ה השמים כסאי ובד"ה מזמור שיר חנכת הבית, ועמ"ש בד"ה יחינו מיומים בענין ביום השלישי יקימנו. והוא בחינת יעקב בחיר שבאבות ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר כו' ה' בדד ינחנו וכתיב וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב). שהוא בחינת אמת כדכתיב תתן אמת ליעקב, והתורה נק' אמת כדכתיב תורת אמת

היתה בפיהו קרוב ה' כו' באמת ואין אמת אלא תורה כמארז"ל ברבות פ' צו פ"ז אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות כמ"ש (בהושע סי' ח') גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם.

(49) לקוטי שיחות חלק ט עמוד 26. איז דער כללות הביאור בזה, אז די דריי בתי מקדש זיינען כנגד די דריי אבות: דער בית ראשון איז כנגד אברהם, בית שני - כנגד יצחק, און בית שלישי כנגד יעקב¹³. און היות ווי מדתו של יעקב איז אמת וואָס דער פירוש פון אמת איז, אַז עס איז ניט שייך קיין הפסק ושינוי, איז דעריבער דער בית השלישי - וואָס כנגד יעקב, קיים בקיום נצחי.

¹³ ראה לקו"ת מטות (פג, ג), דגאולה ראשונה היתה בזכות אברהם וכו'. ומפרש ע"ז ביהל אור לתהלים שם סי"ב (ע"פ מרו"ל פסחים פח, א): בית הראשון כנגד אברהם וכו'. ולהעיר מרמב"ן תולדות (כו, כ). בחיי שם ועוד. צפע"ן עה"ת ויצא כח, יז.

(50) לקוטי שיחות חלק כא עמוד 161. ע"פ הנ"ל וועט אויך צוקומען אַ נייער עומק אין דעם פארבונד פון די דריי בתי מקדש: ס'איז ניט אַז עס זיינען דריי (באַזוני דערע) בתי מקדש וועלכע האָבן אַ שייכות זל"ז, נאר בעיקר זיינען זיי איין בית: דער ביהמ"ק השני וכן השלישי איז (בחלק עיקרי) ניט קיין נייער בית נאר דער (ערשטער) בית ווערט געבויט איבעראנייס. שוין אין דעם בנין פון ערשטן בית איז נקבע געוואָרן אַן ענין לשעתו ולעת"ל (כנ"ל), נצחי, השני והשלישי. וי"ל שעד"ז הוא בתחיית המתים: דאס מיינט ניט אַז דעמולט וועלן באי שאפן ווערן אינגאנצן נייע גופים, נאר די גופים וועלן אויפגעבויט ווערן פון דעם עצם לוז - וואָס דאָס איז דער עצם הגוף שלפנ"ז, אין וועלכן ס'איז ניט שייך קיין (חורבן) הפסד. און דאס איז דער ענין פון בנה בו מקום לגנוז בו הארון" - דער מקום הארון איז דער עצם" (עיקר, כנ"ל) פון דעם בית המקדש, אין וועלכן ס'איז ניט שייך קיין חורבן והפסד, און פון אים בויט זיך אויף דער מקדש השני והשלישי].

(51) פקודי לה, כא. אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הַעֲדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־יָפִי מִיָּשָׁה עֲבֹדַת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בְּרֵאֲהֶרֶן הַכֹּהֵן:

רש"י ד"ה המשכן משכן. שְׁנֵי פְעָמִים, רָמַז לְמִקְדָּשׁ שְׁנַת־מִשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבָנָיו עַל עֲבֹדַת־הֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל (תנחומא):

(52) לקוטי שיחות שם עמוד 262. אין דעם ענין פון מקדש זיינען דא בכללות דריי זמנים (וענינים): המשכני, ביהמ"ק בירושלים (הא' והב'), ביהמ"ק דלעתיד דער בית שלישי. - און ווי ס'איז אויך מבואר ומרומז אין דברי חז"ל אויף התחלת פרשתנו - אלה פקודי המשכן משכן העדות" המשכן משכן שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין". קומט אויס, אַז דער פסוק רעדט דא: (א) אין מקרא יוצא מידי פשוטו - וועגן דעם משכן, און (ב) ברמז וועגן דעם משכן שנתי משכן", ובמילא (ג) אויך וועגן דעם ביהמ"ק דלעתיד ווארום וויבאלד דער פסוק איז מרמז דעם חורבן המקדש מיטן לשון משכן שנתמשכן" איז מובן, אז חורבנין" איז ניט אַז ער (ביהמ"ק ראשון ושני, וואָס דער פסוק איז זיי דא כולל ומרמז כאחד - רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין) וועט ח"ו בטל ווערן, נאר עס איז אַן אופן פון משכון: אַ משכון גייט אַרויס פון רשות לווה און געפינט זיך ביים מלוה צייטווייליק און סוף־סוף ווערט ער אומגעקערט צום לווה אזוי איז אויך בנדו"ד, אַז דער מקדש (ראשון ושני) ווערט נאָר נתמשכן (בשני חורבנין) און נאכדעם ווערט ער אומגעקערט צו אידן דער ביהמ"ק הג' דלעתיד.

(53) לקוטי לוי יצחק שם עמוד תא. פירש כל אבדה על שותפין, והיינו כל הוא יסוד הנק' כל, והוא דכורא. אבדה הוא מל' נוקבא, כי אשה נקראת אבדה כדאיתא בריש מס' קידושין וכל אבדה הוא חיבור זו"ן. והיינו שותפין כי חיבור איש ואשה נק' שותפות כמא' שלשה שותפין באדם אביו ואמו כו'. (והיינו ג"כ מה שאמר לעיל תליתאה שותפין ורזא דאבידה, רזא יסוד כמ"ש במאו"א מע' רז ע"ש, אבדה מל'). והשותפין רצו לעשות מחיצה בחצר שיהי' לכל א' חצר בפ"ע הוא כי יסוד ומל' נקראים חצרות כמ"ש בזוה"ק פ' בשלח דנ"ז ע"א ואלין (הוא צדיק וצדק שאמר מקודם) אקרון חצירך ע"ש. וי"ל חצר הוא ח"ר צ', חצר דיסוד צדיק, הוא הד' בנים שביסוד שמספרם ח"ר, כידוע בענין יצחק. זהו ח"ר צ' צ' הוא צ' דיסוד. (וגם הד' ציורין שבשם שד"י דיסוד, מ' ע' פ"ח ק' שמספרם חצ"ר, עיין בע"ה שער מ"ן ומ"ד דרוש ה'). וחצר דמלי הוא ח"ר צ', צ' הוא צדק דמל' שבה יש ג"כ הד' בנים שמספרם גר"ה עיין בטעמי מצות להרח"ו זיע"א פ' שמיני בענין סימן טהרה דבהמה מעלה גרה ע"ש. (חצ"ר מספרו בינ"ה גבור"ה הו"ה, הוא קו השמאל גבורות שהמלי נבנית מהם). ומתחלה היו שותפין שחצר א' לשניהם, הוא חבור זו"ן, ורצו לעשות מחיצה בחצר שלא יהיו שותפין. הוא כמו בזמן

הגלות שחוזרים זו"ן אחור באחור וכותל א' לשתייהן ועיין במאו"א מע' כותל, זהו שהמחיצה של שניהם. ויש ד' מיני מחיצה, גויל גזית כפיסין לבנים.

54) ישע' נט, ב. כי אם-עונתיכם ה'ו מְבַדְלִים בִּינְיָם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם וְחִטְאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ:

אגה"ת פרק ה. והנה, הַמְשַׁכֵּת וּרִידַת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְלַבֵּשׁ בַּגּוֹף הָאָדָם, נִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת וּמְקוֹר הַדִּיבּוּר, הוּא הַקָּל הָעֲלִיּוֹן, הַמְרוּמָז בְּאוֹת ה"א תַּתְּאָה פְּנֹזְכָר לְעֵיל, וְכִמוּ שְׁכָתוֹב: "נִיפְחָ בְּאֶפְיוֹ נִשְׁמַת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וַיִּמְאֵן דְּנַפְח וְכוּ". וְנָהוּ שְׁכָתוֹב: "כִּי חִלַּק ה' עֲמוֹ, יַעֲקֹב חֶבְלֵ נַחְלָתוֹ", פִּירוּשׁ, כְּמוֹ חֶבְל, עַל דְּרָךְ מְשָׁל, שְׂרָאֲשׁוּ אֶחָד קָשׁוּר לְמַעְלָה וְקָצָהוּ לְמַטָּה. כִּי הִנֵּה, פֶּשֶׁט הַכְּתוּב מֵהַ שְׁכָתוֹב "נִיפְחָ", הוּא לְהוֹרוֹת לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁעַל דְּרָךְ מְשָׁל כְּשֶׁהָאָדָם נוֹפֵט לְאִיזוֹת מְקוֹם, אִם יֵשׁ אִיזוֹת דְּבָר חוּצָץ וּמִפְסִיק בִּינְיָמִים אֵין הַקָּל הַנּוֹפֵט עוֹלָה וּמַגִּיעַ כְּלָל לְאוֹתוֹ מְקוֹם, כִּכָּה מִמֶּשׁ, אִם יֵשׁ דְּבָר חוּצָץ וּמִפְסִיק בֵּין גּוֹף הָאָדָם לְבְחִינַת הַקָּל הָעֲלִיּוֹן. אִךְ בְּאֵמַת, אֵין שׁוּם דְּבָר גְּשָׁמִי וְרוֹחְנִי חוּצָץ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, כִּי "הֲלֹא אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא", וַיִּמְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וַיִּלִּית אֶתֶר פְּנּוּי מִיַּדֵּהּ", "בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד", וַיִּאִיְהוּ מִמְּלֵא כָל עֲלָמִין וְכוּ". אֲלֵא כְּמוֹ שְׁכָתוֹב בִּישְׁעִיָּה: "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדְלִים בִּינְיָם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם". וְהַטַּעַם, לְפִי שֶׁהֵם נִגְדַּת רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא הַמְסִיחָ אֵת הַכָּל, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב: "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֵׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ" (וְכִמוּ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל, שֶׁהוּא מְקוֹר הַשְּׁפָעַת שֶׁם הַנּוֹי, וְנִרְמָז בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד). וְנָהוּ עֲנָן הַפָּרַת, שְׁנֹכְרַת וְנִפְסָק חֶבְל הַמְשַׁכָּה מִשֶׁם הַנּוֹי בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁנִּמְשָׁכָה מֵה"א תַּתְּאָה פְּנֹזְכָר לְעֵיל, וְכִמוּ שְׁכָתוֹב בְּפָרְשַׁת אֶמּוֹר: "וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֵּאת מִלְּפָנָי, אֲנִי ה'" – "מִלְּפָנָי" דִּינִיקָא. וּבִשְׂאָר עֲבִירוֹת שְׂאִין בְּהֵן פָּרַת – עַל כָּל פָּנִים הֵן פּוֹגְמִין הַנֶּפֶשׁ, כְּנֹדָע; וּפְגָם, הוּא מְלִשׁוֹן פְּגִימַת הַסִּפְיָן. וְהוּא עַל דְּרָךְ מְשָׁל, מִחֶבְל עֵב שְׁזוּר מִתְּרִי"ג חֶבְלִים דְּקָיִם, כִּכָּה חֶבְל הַמְשַׁכָּה הַנּוֹזֵכָר לְעֵיל – כְּלוּל מִתְּרִי"ג מִצּוֹת, וְכִשְׁעוֹבֵר חֵס וְשְׁלוֹם עַל אַחַת מֵהֵנָּה – נִפְסָק חֶבְל הַדָּק וְכוּ'. אִךְ גַּם בְּחִיב פָּרַת וּמִיתָה נִשְׂאָר עֲדִינִין בּוֹ הַרְשָׁמִי מִנְפִּשׁוֹ הָאֱלֹקִית, וְעַל-יְדֵי זֶה יָכוֹל לְחַיֹּת עַד נ' אוֹ ס' שָׁנָה וְלֹא יוֹתֵר (וּמֵהַ שְׁכָתוֹב בְּשֵׁם הָאֲרִיזוֹ"ל שֶׁנִּכְנָסָה בּוֹ בְּחִינַת הַמְקִיף וְכוּ' – אֵיבּוֹ עֲנָן לְחַיֵּי גְשָׁמִיּוֹת הַגּוֹף, וּמִיָּרִי עַד נ' שָׁנָה, אוֹ בְּזִמְן הַזֶּה – כְּדִלְקָמוֹ):

55) חולין מט עמוד א. נִיקְבָה הַקְּבָה: אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחֲמָנִי א"ר אוֹשְׁעִיא חֲלַב שַׁע"ג קְבָה כְּהֵנִים נִהְגוּ בּוֹ הֵיטֵר כְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׂאֵמֵר מִשׁוּם אַבּוּתִיו וְסִימְנִיךְ יִשְׁמַעְאֵל כְּהֵנָּה מְסִיעֵה כְּהֵנִי מֵאִי הִיא דַּתְּנִיא (בַּמְדַּבֵּר ו', כג) כִּה תְּבַרְכוּ אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר לְמַדְנּוּ בְּרַכָּה לְיִשְׂרָאֵל מִפִּי כְּהֵנִים לְכַהֲנִים עֲצֻמָּן לֹא לְמַדְנּוּ כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְאֵנִי אֲבַרְכֶם הוּי אוֹמֵר כְּהֵנִים מְבַרְכִין לְיִשְׂרָאֵל וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַרְךְ לְכַהֲנִים רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לְמַדְנּוּ בְּרַכָּה לְיִשְׂרָאֵל מִפִּי כְּהֵנִים מִפִּי גְבוּרָה לֹא לְמַדְנּוּ כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְאֵנִי אֲבַרְכֶם הוּי אוֹמֵר כְּהֵנִים מְבַרְכִין לְיִשְׂרָאֵל וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַכֵּם עַל יָדָם אֵלֹא רַבִּי עֲקִיבָא בְּרַכָּה לְכַהֲנִים מִנָּא לִיָּה אִמֵּר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק (בְּרַאשִׁית יב, ג) מוֹאֲבֵרְכָה מְבַרְכִיךְ וּמֵאִי מְסִיעֵה כְּהֵנִי דְמוֹקִי לֵה לְבַרְכַת כְּהֵנִים בְּמִקוֹם בְּרַכָּה דִּישְׂרָאֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׂאֵמֵר מִשׁוּם אַבּוּתִיו מֵאִי הִיא דַּתְּנִיא (וִיקְרָא ג, ג) אֵת כָּל הַחֲלָב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב וְגו' לְהַבִּיא חֲלָב שַׁע"ג גְּבִי הַדְּקִין דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל ר' עֲקִיבָא אוֹמֵר לְהַבִּיא חֲלָב שַׁע"ג הַקְּבָה.

לקוטי שיחות חלק יא עמוד 107. מִיַּנְּהָ שֶׁל תּוֹרָה" בְּפִרְש"י זֶה: מַחְלֻקַּת זֶה שְׁבִין ר"י וְר"ע - בְּכַתוּב שְׂאִין לוֹ הַכְּרַע אִם לְפָרְשׁוּ כְּרִשׁוֹת אוֹ כְּחוּבָה יִסּוּדוֹ בְּהַפְרָשׁ שְׁבִין אוֹפְנֵי עֲבוּדָתָם: ר"י הִיא כְּהֵן (גְּדוּל). עֲנִינוּ שֶׁל כְּהֵן הוּא שְׂמֻצָד תּוֹלְדָתוֹ (בְּטַבְעוֹ) קְדוּשׁ הוּא לְאֵלְקִיּוֹ", וְהֵינּוּ שְׂאוּפֵן עֲבוּדָתוֹ הוּא עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים. ר"ע הִיא בֵּן גְּרִים, הַתְּחִיל לְלַמּוּד תּוֹרָה בְּהִיּוֹתוֹ בֵּן אַרְבַּעִים שָׁנָה, וּמִזֵּה שְׁעֲבוּדָתוֹ הִיתָה בְּקוֹ הַתְּשׁוּבָה יְדוּעָה תּוֹרַת הַה"מ מִמַּעֲזִרִישׁ עַל מֵאֲרִזוֹ"ל שֶׁלֹּא יֵאֵמֵר אָדָם אִי אֲפִשִׁי לְאֹכֵל בְּשַׂר חֲזִיר כו' אֲבֵל אֲפִשִׁי וּמֵה אֲעִשֶׂה וְאֲבִי שְׁבַשְׂמִים גִּזַּר עָלַי כו' - שְׁכָן צִרִיךְ לֹמֵר מִי שֶׁלֹּא חֲטָא מְעוֹלָם. אֲבֵל הַבְּעַ"ת - לְהִיּוֹת "שְׁסוּרוֹ רַע", שְׁבּוֹ עֲלוּלָה יוֹתֵר הַהִשְׁתַּיִּכוֹת לְרַע - צִרִיךְ הוּא לֹמֵר אִי אֲפִשִׁי כו' וְעַד"ז הוּא גַם בְּעִנִּין רִשׁוֹת וְחוּבָה: כִּשְׁהִנִּדוֹן הוּא בְּצַדִּיק, שְׂמוּפְרָךְ אֲצִלוּ בְּטַבְעוֹ כָּל דְּבַר שֶׁהוּא הִיפֵךְ הַקְּדוּשָׁה - דִּי לוֹ בְּעֲבוּדָתוֹ בְּשֵׂאֵר הַדְּבָרִים גַּם אִם לֹא יִתְעַסֵּק לְבַרֵּר וְלִזְכֹּךְ אֵת הַדְּבַר שְׂאִין לוֹ הַכְּרַע, וְעֲבוּדָתוֹ בְּדַבְּרֵי הַזֶּה הִיא בְּבַחֵי רִשׁוֹת" (וְגַם אִם יֵהִי רַק רִשׁוֹת קְרוֹב שִׁיעֲשֻׁנוּ שֶׁהִרִי צַדִּיק הוּא וּבְדַבְּרֵי הַזֶּה * יֵשׁ קַס"ד שִׁיחָי חוּבָה); מִשְׂא"כ הַבְּעַ"ת, שְׂזָקוֹק לְזִרְיּוֹת וְלִזְהִירוֹת יִתִּירָה, וְאִם הִיא רְגִיל לְקִירוֹת דָּף א' צִרִיךְ לְקִירוֹת ב' דְּפִים צ"ל חוּבָה. וְלִכֵּן ר"י, שְׁעֲבוּדָתוֹ הִיא עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים, סוּבֵר שְׂבַמְקוֹם שְׂאִין הַכְּרַע, רִשׁוֹת הוּא; מִשְׂא"כ ר"ע שְׁעֲבוּדָתוֹ הִיא בְּקוֹ הַתְּשׁוּבָה, סוּבֵר שְׂחוּבָה הוּא.

56) זהר חלק א רנו עמוד ב. ותא חזי לא תשכח בכלהו ז' נפאין דאחינדן לעילא ברזא דשמההון בשירותא אלהי אלא אברהם ואהרן דאחינדן בקאי חס"ד דהא פהגים מסטרא דחס"ד אתו. ואף על גב דאחיד אהרן בהוד, בקס"ד נמי אחיד ומשה אף על גב דאחיד בנצח, בתפארת נמי אחיד. לאחזאה דכולא חד ואברהם רישא לכלהו זכאין ומניה אפפראשו לתתא דאיהו לימינא דקודשא בריהו הוא ואקרי פהו דהא הוא דכתיב (תהילים ק"י:ד) אתה פהו לעולם על דברתי מלפי צדק. ואהרן בגין דאיהו פהו אחיד בקאי, אכל דרגא דיליה הו"ד איהו:

תניא פרק ג. והנה, כל בחינות ומדרגות אהבה הנזכרות לעיל – הן מסטרא דמינא ובחינת "פהו איש חסד", ונקראות "פסר הקדשים", מלשון "נכסוף נכספת לבית אביד".

62) ב"ב ג עמוד א. למימרא דבגזית; דכל ארבע אמות גובה, אי הני פותיא חמשא – קאי, אי לא – לא קאי?! והא אמה טרקסין; דהוא גבוה תלתין אמהתא, ולא הנה פותיא אלא שית פושכי; וקם! כינן דאיכא טפח יתירא – קאי. ובמקדש שני מאי טעמא לא עביד אמה טרקסין? כי קאי – בתלתין קאי, טפי לא קאי. ומגלו דהנה גבוה טפי? דכתיב: "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" – רב ושמואל; ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר; חד אמר: בבבגן, וחד אמר: בשנים. ואיתא להא ואיתא להא. וליעבידו תלתין אמין בבבגן, ואידך ליעביד פרוכת! כי קאי תלתין אמהתא נמי – אגב תקרה ומעזיבה הנה קאי, בלא תקרה ומעזיבה – לא הנה קאי. וליעביד מה דאפשר בבבגן, וליעביד אידך פרוכת! אמר אבני, גמירי: אי כולהו בבבגן, אי כולהו בפרוכת. אי כולהו בבבגן – ממקדש, אי כולהו בפרוכת – ממשכן.

זהר חלק א כח עמוד א. ועלה אתמר (זכריה ב:ט) ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב. ובגין דא בטורא דא אתבגני בי מקדשא. על דא דקודשא בריהו הוא יתא קיימא (מ"י דף קי"ט) לדרי דרין. ועליה אתמר (חגי ב:ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. דקדמא אתבגני על דא דבר נש והאי על דא דקודשא בריהו הוא. ובגין דא (תהילים קכ"ז:א) אם ה' לא יבנה בית שןא עמלו בוניו בו.

לקוטי שיחות חלק ט עמוד 28. ראה בסוף.

זוה לא הוי נדר כמש"כ התוס' בתמורה דף ל"ב ע"ב, ע"ש.

שם: לפי שלא ענש על הנסתרות, עד שעברו ישראל את הירדן.

הגדר דערבות, משום שכל ישראל הוה כמו מין יחיד, מין פרטי, נקודה. וע' מכות דף כ"ג לא וחולין דף קל"ה ע"ב לג לא בגדר נפרד. ועיין מ"ש בזה במכילתא פ' יתרו, גבי מזבח של משה רבינו, וגבי ויחזן לג כו' עיי"ש, לכך מהני ערבות. אך הנה קי"ל אין אוכלסא בבבל, ור"ל דליכא צירוף, ברכות דף ג"ח לה, ואין ת"צ בבבל, פסחים דף נ"ד ע"ב לה, לא

ל סוף ד"ה והאמר עולא: אבל חרמי כהנים, ודאי אם אמר הרי עלי מנה לחרמי כהנים, אם ירצה יחזור בו דאמירה להדיוט לאו כלום היא, וחרמי כהנים לא הוו אלא באומר חפץ זה לחרמי כהנים, שאז ודאי החרמים חל על גוף החפץ. ובמעשה עכן הרי החרמו בהרי עלי, שהרי לא היה שום חפץ מסויים לפניהם.
* צ"פ הלכות ערכין, פ"ז ה"א.

לא ע"ב: שמואל גמי, כולוהו ישראל קרי להו בלשון יחידי, דכתיב 'ישראל גושע בה'.

לב ע"א: בהמת השותפים חייבת בראשית הגז, ורבי אילעאי פוטר. מ"ט דרבי אילעאי? אמר קרא 'צאנך' ולא של שותפות. ורבנן למעוטי שותפות עכו"ם [אבל דישאל, מיוחד לך קרינן ביה, הואיל ושניהם בני חיוב, וכל ישראל קרויים בלשון יחיד — רש"י].

לג שמות, יט פסוק ד: ויבאו מדבר סיני, ויחננו במדבר, ויחן שם ישראל נגד ההר. ובמכלתא שם: כל מקום הוא אומר 'ויסעו ויחננו' גוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת, אבל כאן השוו לב אחד, לכך נאמר 'ויחן'.

לד ע"א: ת"ר, הרואה אוכלוסי ישראל, אומר ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה, וכו'. אמר עולא, נקטינן אין אוכלוסא בבבל.

לה אמר שמואל, אין תענית ציבור בבבל, אלא תשעה באב בלבד.

לו ד"ה אין תענית ציבור: הואיל ואין צריכין לגשמים, אם גוזרין על דבר אחר, אין חומר תענית ציבור גוהג בו לאכול מבעוד יום, וליאסר במלאכה, ושאר חומרי האמורים שם. וכ"כ תוס' תענית, דף י"א ע"ב, ד"ה אין ת"צ.

לז תענית פ"ב, ה"א: ר' חלבו אמר לר' יוחן נשייא, פוק עימן וצערך עבר. א"ר יוסי, הדא אמרה, אילין תענייתא דאנן עבדיך, לית אינן תעניין. למה, דלית נשייא עמן.

לח יצא עכו"ם שאין לו טומאה. מנלן דלית להו טומאה, דאמר קרא 'ואיש אשר יטמא ולא יתחטא, ונכרתה

ברש"י לה, רק דליכא נשיא כמבואר בירוש' לה, ור"ל דרק ארץ ישראל והנשיא מצרף לעשות גדר ציבור, ולכך גבי בני נח ליכא גדר קהל, נזיר דף ס"א ע"ב לה. וע' לקמן דף ע"ד ע"ב לט ולעיל דף כ"ז גבי קשר רשעים. והנה משה רבינו קידש רק אויר של א"י, ואין אויר מצרף, ועי' חולין דף ל"א ע"ב בא גבי טבילה, ובירושלמי חלה פ"ד ופסחים פ"ג מב ותוס' נדה דף ז' מג, ולכן רק כשעברו הירדן, אז הוה כמו מציאות אחת, וחל עליהם ערבות. ועמ"ש מכות דף כ"ד מד גבי גזרה דמשה רבינו וירמ' ביטל, (גדר) איש (גבי) ציבור, וזה לא תרגיע. וע' בתוס' סוטה

הנפש ההיא מתוך הקהל, במי שיש לו קהל. יצא זה שאין לו קהל.

לט אמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן, אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם. פשיטא? ישראלים בעינן, דכתיב 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. בעי ר' ירמיה, תשעה ישראל ונכרי אחד מהו וכו', אף כאן עשרה וכולוהו ישראל. ועיין לקמן, ע"ה ע"א, רש"י ד"ה בצנעה, ומ"ש רבינו שם.

מ ע"א: הכא קשר רשעים הוא, וקשר רשעים אינו מן המנין [והאיך אנן סומכין על מנין זה לעשות כדבריהם, ואפילו אי הן עושין עיבור כדין וכדת, אין השנה מתעברת על ידיה, דבעינן ב"ד נמנין, וזה אינו מנין — רש"י] כו'. בא גביא ואמר לו 'לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר' [אל תחשוב בדעתך חזקיהו, שיהא מנינו של שבנא מנין ליחשב רוב — רש"י], כלומר קשר רשעים הוא, וקשר רשעים אינו מן המנין.

מא מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין, שאין מטבילין באויר.

מב סוף ה"ג: תמן אמר ר' ירמיה בשם זעירה, שני חציי זיתים בתוך הבית, אין הבית מצרף. בכלי הכלי מצרף. והכא הוא אומר הכין (שהבית מצרף)? אמר ר' יוסה, עד שהוא באויר הבית יקרא לה שם. אויר הבית מצרף לחלה אין קרקע הבית מצרף לחמץ [בתמיה, מאי שנא, הלכך אין לה תקנה כי אם שיניחנה בתוך התנור — קרבן העדה]. ועי' בפנ"מ שם.

מג ע"א: ד"ה ומקפת, דלא מצי להפריש חלה מזה על זה, אם אין נוגעין זה בזה, ואפילו אם הם בסל אחד.

מד ע"א: משה אמר 'ובגוים ההם לא תרגיע' בא ירמיה ואמר 'הלוך להרגיעו ישראל'. ובצ"פ שם כתב רבנו: עיקר הגדר אם יש על ישראל בגלות... גדר קביעות בגלות... וזה נ"מ ג"כ לערבות, בהך דסנהדרין דף מ"ג ודף כ"ז ע"ב ושבועות דף ל"ט, דאם יש גדר צבור, אז שייך ערבות אף בנסתרות שאין בידם למחות, דהנה כמו גוף אחד ומציאות אחת. ועיין בציונים שם.

דף ל"ד ע"א מה ביבנה במל, אין לכם עסק, ורק משום דירמי' החזירם, עמ"ש ערכין דף ל"ג מה וכ"מ. והנה בע"ז מבואר בספרי פ' שלח מו דגבי ע"ז ליכא גדר פוקד ע"ש בזה, משום דפקע היחוס ע"ש, ועמ"ש ע"ז דף נ"ב מו וע' סוף מס' סוכה מה בזה, ולכך בקרא גבי ארורים בע"ז אמר לשון רבים: וענו ואמרו, וגבי שאר, לשון יחיד מס, דשם הוה עצם אחד. ואכמ"ל בזה.

דף מ"ד ע"א

גמ': מלמד שעבר עכן על ה' חומשי תורה.

עיינ ברמב"ם פ"ח מהל' סנהדרין ה"ו ג, ובענין עכן הטעם דהוא עבר על כמה חרמים, עיינ סנהדרין ס"ד ע"א, דעבר עוד על ה' חומשי תורה ומפיר ברית ובא על נערה המאורסה, ואכמ"ל. ועיינ במה שכתב הרמב"ן ס"פ בחוקותי ג, גבי כל חרם *

רש"י, ד"ה שמא שר הוא: ושלום שם שמים הוא.

מה ד"ה עידם: ירושלמי, אמר ריש לקיש, בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות וכו'. אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות. *מה אלא אמר ר' יוחנן, ירמיה החזירן ויאשיה בן אמון מלך עליהן.

מז פייסקא קיי"ב: ר' ישמעאל אומר, 'עונה בה' למה נאמר, לפי שהוא אומר 'פוקד עון אבות על בנים', יכול אף ע"ז נפקדת על בנים על שלשים ועל רבעים, ת"ל 'עונה בה', בה עון תלוי, ואין נפקדת על בנים, ולא על שלשים ולא על רבעים.

מז 'כל הכלים אשר הונח המלך אחז במלכותו, הכנו והקדשנו. מאי לאו הכנו דאטבלינהו, הקדשנו דאקדישנהו [שחזרו ומשחזרו בשמן המשחה, — רש"י]. ועיינ שו"ת צ"פ דווינסק, ח"א, סי' פ: ועיינ בספרי וכו' דגבי ע"ז לית בה הך דפוקד וכו', דס"ל להספרי דהוה נפקע מהם היחוס, ובגודר הך דקידושין דף ל"ג ע"א וכו' ועיינ רש"י ע"ז דף נ"ב ע"ב לס"י, דצריך משיחה חדשה, ולכאורה הא מבואר שבועות דף ט"ו דלדורות ליכא משיחה ע"ש, ועמ"ש הרמב"ם ז"ל בסה"מ מ"ע ל"ו והוא מספרי פ' נשא, שע"י משיחה של כ"ש של אה"מ נתקדשו כל הכלים, ולכך ס"ל לס"ד שם דכיון דנעבדו לע"ז פקע מהם קדוה"ג, אף של המציאות, מכלים של משה רבנו.

מז בשלמא למ"ד משמרתו שוהה לבא, היינו דקנסינן לכולה משמר, אלא למ"ד מרים בת בילגה שהמירה דתה, משום ברתייה קנסינן לה לדידיה, וכו'.

מז דברים כו, פסוק טו: 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וכו', וענו כל העם ואמרו אמן. ובשאר כל הארורים

לפי דברי רבינו בפירוש המשניות פ"ד דשביעית, ובסוף פ"ה דגיטין ג, רק אם יזכיר עליו שם השם, רק דשביעית פירש שם המיוחד, וכגיטין מפרש כינוי. ור"ל, דהרי מבואר ברכות דנ"ד ג ומכות דף כ"ג ע"ב דזה הוה תקנה שתיקנו לשאול בשלום חבירו בשם, ולא הוה כמוציא שם שמים לבטלה. ורש"י מכות סבירא ליה מחמת דשלום גופא הוה שם, וכן כתב רש"י גיטין דס"א, ועיינ סנהדרין דף מ"ד ברש"י, ושבת דף י' ע"ב, ותוספות סוטה דף י' ע"א, עיי"ש דסבירא להו דשלום הוה שם גמור ואינו נמחק *.

דף מ"ד ע"ב

גמ': ר"י אומר, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה.

עיינ ברמב"ם פ"ו מהל' מתנות עניים ה"ו ג, וכ"ה בירושלמי פאה פ"ח הלכה ז' ג דאז אין מדקדיקין עליו, ע"ש. אך לפי הטעם המבואר שם י"ל

שם, כתיב 'ואמר כל העם אמן'.

ג... וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם, הוראת שעה היתה או דין מלכות היה, אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה שמא נטרפה דעוה בדבר זה, וכו'. ורבינו נשאל דאם מדין מלכות היה א"כ צריך להורגו בסייף, עיינ ברמב"ם פ"ג ממלכים, ה"ח, ועכן הרי היתה מיתתו בסקילה ושריפה.

נא פכ"ז, פסוק כט: כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת: ולכך אני אומר כי מן הכתוב הזה יוצא להם הדין הזה שכל מלך בישראל, או סנהדרין גדולה במעמד כל ישראל, שיש להם רשות במשפטים אם יחרימו על עיר להלחם עליה וכן אם יחרימו על דבר, העובר עליו חייב מיתה, וכו'.

* שו"ת צ"פ נ"י, סימן רמב.

גב סוף הפרק: ומחזיקין ידי עכרים בשביעית בדבור בלבד, כגון שיראה אותו עובד אדמה שיכול לומר לו יהא אלהים בעורך או יצליח מעשיך וכל כיוצא בזה.

גג מתני' והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם, שנאמר 'והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם' וכו'.

* צ"פ מהדר"ת, דף לב, א.

גד עני שאין מכירין אותו ואמר רעב אני האכילוני, אין בודקין אחריו שמא רמאי הוא, אלא מפרנסין אותו מיד, היה ערום ואמר כסוני בודקין אחריו שמא רמאי הוא, וכו'.

גה ה"ו: רב ורבי יוחנן חד אמר מדקדיקין בחיי נפשות וחרנא אמר אף בכסות אין מדקדיקין מפני בריתו של אברהם אבינו.

צפנת

מהדורא תניינא

פענח

צ

השמטה. לרף כ"ו ע"ב צמ"ט צפיה"מ לרבינו רפ"א דזבחים דס"ט של קרבן ליבור אינו ניקבע רק בשעת שחיטה וכמו שה' דזבחים דף ו"ו ע"ב סוכן מוסכתן כו' וע"ט ברש"י והוס' גבי תמידים שלא הולכין לליבור ור"ל דאף דאין קי"ל במנחות דף ק"א דטהורים אין כפרין ושואל לטוטהו' איזיל דמ"ל שס וצירוב' יומא פ"ה דטהורים נפרין ולדין לרין גס העשט דלכ ב"ד לתנה וכ"כ צמ"א דלמאי שכתבו התו"י יומא דף מ"א דהא דקי"ל דאין הקיטין מתפרשות קאי גס אשאר קרבנות דלא כמ"ט התוס' נזיר דף כ"ו ע"א וזבחים דף ס"ז ע"א ד"ה הטאת, וא"כ לפ"ז גבי קרבן לבו' אס לא יומא דהנזיר הוה כבעלים, (עי' בירוש' רפ"א דתרומות, ומעשרות פ"ה), וא"כ ע"כ קודם הכרזתה לא איקבע וצאצא נראה דמה דמבאר בפסחים דף ע"ג וכ"מ צ"ה גבי אשס שניתק לרעי' כו' ע"ט בתוס' וצרכי"י אס זה מן התורה או רק מדרבנן, וצאצא כך דהנה זה יחלוק' בתמורה דף כ' ובשבוטת דף ו"ב אס הוה עולת יחיד או עולת ליבור ר"ה ורבנן, ומבאר בתמורה דף ו"ג דר"ט ש"ל כר"א לנדרת יחיד ובהך דזבחים דף ק"ג דמשמע שס להיפך וכן בפסחים דף ע"ג דס קאי לר"ט, ועי' מנחות דף ד' ע"א וצת"כ פ' זיקרא דבורא דציבא פ' יו"ד דיליף כס ג"ט אשמו אש"ז דמתרו לנדרה וצ"כ יליף שס היקס אשמו מחטאתו דמתרו לנדרה ור"ל דרק לקרבן ליבור כמו מותר שחאת וכמו מדרש יוה"דע הכהן דסקלים וזבחים וכ"מ, ור"ל כך דמ" התורה לר"ט ולר"א סתם אשס שנעשה מותר אס הקריבו אותו הוה כמו עולת יחיד, אך אס ניתק מפורש והצטרכו לעולת ליבור הוה לעולת ליבור, וזוה א"ט הסתירו' אף לר"ט ור"א וכן מוכח ל' רש"י פסחים דף ע"ג וזהו כוונת התו"כ צפ"ז צפ"ד פ"ח על קרא דישחטו אחר שס ריבס כאן שחטים הרבה אף הגרים אף הגסים כו' ואח"כ אחר הין לבון שחיטה אלא משיכה בגאמר וזהו שחט ועי' חולין דף ל' ע"ב ואח"כ אחר ר"א אומר אכאן לעולת ליבור שלא תחא שחיטה אלא בצלפון ולכאורה מה שייכות דרשות אלו לכאן, ונס זה מבאר צמ"ט דשחיטה כשירה בור אך כך דהנה מקרא דאשס הוא צמנחות ד"ד וכ"מ יליף אשס שמתו בעליו הניתק לעולה ע"ט. והנה למ"ט לר"א סתם הוא עלת יחיד, אך מ"מ אס היצטרכו מפורש בשעת שחיטה יעשה עלת ליבור וסקלא דעתך לומר דאף דקי"ל שחיטה בור כשירה מ"מ לרין כאן שיהיה השוחט עכ"פ מן הליבור בגדר שלוחא דתמנא, וכ"כ בזה שיטת רבינו דאף דאין תמורה בקרבן ליבור מ"מ לוקה ולא הוה כמו קרבן של אחר בלא רשות עי' בהל' תמורה פ"א ובזה א"ט מ"ט רש"י תמורה ד"ט ע"ב ד"ה מהו שימירו ור"ל לגבי מלקות עכ"פ וע"ט צדף י"ג ע"ב וא"כ לרין דווקא הני דהנו בכלל קהל קמ"ל דהכל כשרים וצ"כ בזה ד"ל דהוה כוונת הגמרא תמורה דף ב' ע"ב דס"ד דאשס כו עבדא תמורה לא לקי' ור"ל בקרבן ליבור דהרי אשס אינה שוקלת עי' שבוטת דף י"ד ע"א וכן זה ר"ל התו"כ אין לבון שחיטה אלא משיכה כמ"ט שחיטתו מן אשס לעולת ליבור, וזה אחר ר"א מכאן לעולת ליבור ששחט מה בצלפון וזוה א"ט דברי רש"י ז"ל צחומס ויקרא פ"ז פ' ב' ע"ט ור"ל כמ"ט, וכ"מ ג"כ כמ"ט מ"ט תוס' מנחות דף ע"ה ע"ב גבי שורט תמיד על חמך דאשס יס לא' מישראל חמך אינו עובר, חזינן דס"ל דבקרבן ליבור אי' לפרט שס צו, ומדברי רבינו בהל' תמורה צפ"א נראה להיפך דפסק דלוקה וכ"כ התוס' וצחיס ד"ד ע"א ד"ה ויכנס, ור"ל דנ"מ בין גדר פרט לגדר ליבור צתחואר, ועי' ברין נדרים דפ"ד ג"א דפליגי שס עס הרישב"א גבי

מודר הנאה מבני העיר אס אסור נס באותן שבלו אחר זה, ר"ל דתחואר ישנו אבל הפרטים אינו והתחואר לא כשתנה, וזה ר"ל הך דיומא דף י' גבי מקופיא, ובהוריות דף ו"ו גבי מת א' מן הליבור ע"ט אף דמה שייך בזה מיתה דהמליאות לעולם יס, וכמבאר שס ועי' צתו"י יומא דף נו"ן ותוס' מעילה ד"ט ע"ב וכן שס גבי מת אחד מצ"ד דכיון דהכפרה הוה על הצ"ד (התחואר) וכמב' צ"מ דל"ז ע"ב וכ"כ רש"י גישין דף ל"ז ע"א ד"ה דתפסי דגבייהו לא שייך לא יגוש, ור"ל כך דזה רק על התחואר ועי' נדרים דף מ"ח ע"א גבי כותב חלקו לנשיא וצגיטין ד"ל ע"א גבי מפרט עליהס צחוקת אחרו השצט ר"ל ג"כ כך, דהתחואר לעולם ישנו, ועי' עירובין דף ל"א ע"ב גבי בתי ערי חומה דילא הקדש שאין לו דורות, וכ"כ בהך מחלוקת דצרכות ד"ג דריה"ג ור"ע גבי ליבור אס יס נ"מ בין הרבה למעט ע"ט, ובנדרים דף ס"ה ע"ב ודמ"ח ע"א ע"ט גבי נדרים של אותה העיר, והנה עי' צמכילתא פ' צבלח גבי שבוטת שהשבוטת יוסף דאמר שס דאח"כ השבוטת צניטה לצניטה וכו' א"כ חזינן דהוה רק בגדר פרטי לא בגדר ליבור תחוארי ועי' בהך דשבוטת דף ל"ט גבי שבוטת מרע"ה לישראל, ועי' בהך דיצמות דף ע"ט וצירוש' פ"ד דקידושין דמרע"ה גזר רק לאותו הדור, והגדר בגדר ליבור מליאת תחוארי לא חל רק על ישראל לאחר מית ורק כשנ"ן צא"י ועי' נזיר דס"א ע"ב דגבי צ"כ לוכא גדר קהל ולכך אף מרע"ה צתקנה שתיקן כיון שלא נכנס לא"י לא הו' יכול לגזור לדורות ולכך לא גזר רק לדורו, ועי' בירוש' פ"ד דקידושין הובא בתוס' צ"ב דקכ"ב דאף לימוסמ"ט יהיו אסורים ועי' ב"ב דקכ"א גבי שבוטת צומו פלגס בגבטה אס כשבעי סתם הו' לעולם ועי' גישין דף ל"ז ע"ב גבי פרזובול, וכ"כ צמ"א דזה הגדר בפסחים דג"ד וכ"מ דאין ת"ל צבלח, וכן הך דעירובין ד"י ע"ב אין אומרים הלל על כס צבחר"ל, דליבור לא הו' רק צא"י וכן הגדר מה דמב' צברכו' נ"ח אין אוכלסא צבלח, וזה ר"ל ג"כ הך דעירובין דף ל"ב ע"ב גבי גדר סוכות וגדר קדושה שניה וגדר ציטול ילרא דע"ז דא"א בלא זכותא דא"י ור"ל גדר לורה בלא חומר תחואר בלא עלס קדושת אירי, עי' וצחיס דכ"ד וס"ב ע"א ובתוס' דס"א ע"ב דאגבי כנה"ג הפרידו את האויר מן הקרקע צמקוס המזבח ע"ט וסב לא שייך ע"ז כמב' בירוש' הניגס ורש"י סנהדרין גבי כשפים ועי' צמאי דפליגי רבי' והראב"ד בסי' תשובה פ"ח צעינן לאחר תה"מ וזה מחלוקת תנאים וצחיס דקי"ח ע"ב ע"פ בין כתיפיו שכן. אך נ"מ בין קרבנות שס קבוטס כמו תמידים ומוספים או רק סיבה כמו הך דהוריות ד"ו הניל דרק סיבה וכן נ"מ לפמ"ט התוס' שבוטת דף י"ד סיכי דאין מעות בלישכה ולרין לגבות מפרטים לתמידים ולמוספים אז י"ל דיש חלק לכל א' וכמו גבי פר העלס דבר למ"ד צתחילה מגביס (הוריות ד"ג ע"ב ומנחות דכ"ב) וכ"כ בזה דלמיד דפר העלס לכל שצט, אס הגבי' היתה לכל שצט לקרבנו או גבו מכל הליבור לזה השבט, עי' בירוש' הוריות צ"י סמיכה וצדברי רבינו צה' שקלים, וכן מי שלא חטא ג"כ לרין ליתן וצגדר הך דב"ב דכ"ה גבי פרדכת מסעיף מתא וכן נ"מ גבי נשיס אס לרין ליתן להקרבנות, אס הס צכלל ליבור, והארכתי בזה בהך דתענית דף י"ג וצירוש' שס גבי עופרות ומוניקות ולא נקט סתם חולה רק משום דאין צכלל ליבור לזה וצירוש' ע"ז פ"א נשי דפלהי וצמ"א אצאר, וכן בהך דהניגס ד"ו צמדבר ה' הקרבנות קרבוס משבט לוי ואיקרי קהל עי' צהוריות

שג' הבכות דנזיקין מרומזים בפסוק „על כל דבר פשע וגו'“ שבפרשת משפטים.

וביאור העניין⁷⁰:

„נזיקין“ – רומז על כללות זמן הגלות (ונחלק לשלש בבות, כנגד שלש גלויות הכלליות⁷¹), כשישנם בעולם ענינים בלתי-רצויים („נזיקין“), החל מ„ארבעה אבות נזיקין“ ב„בבא קמא“ דהגלות, ועד עניני מריבה ומחלוקת („זה אומר אני מצאתי וזה אומר אני מצאתי“ . . יחלוקו“) ב„בבא מציעא“ דהגלות, ועד ל„בבא בתרא“ (סיום וגמר) דהגלות – שהתחלתה ב„השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר“, שמרצון הטוב, ללא הכרח („טעמא דרצו הא לא רצו אין מחייבין⁷²“), מתדברים ביניהם ע"ד מני-

חדא מסכתא היא⁷³, וחלק המסכת הראשונה לשלשה חלקים, והתחיל בבבא קמא וענינה לדבר על נזיקין כגון שור ובור והבער ודין החובל, ואין השופט רשאי להקדים דבר קודם שיסיר ההיזק מבני אדם ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינים, ואח"כ בבא מציעא וענינה לדבר על הטענות והפקדונות ושכירות ודין השואל והשכיר . . כמו שעשה הכתוב (בפרשת משפטים) שאחר דיני שור ובור והבער, וכי ינצו אנשים, דיבר על ארבעה שומרים, ואח"כ בבא בתרא, וענינו לדבר בחלוקת הקרקעות והדינים בענין הדירות המשותפות . . וסידר החלק הזה באחרונה בשביל שכולו קבלה ודברי סברות ולא התבאר מן התורה⁷⁴.

ומודגש בדברי הזהר⁷⁵ – „תלת בני דינין תקינו (רבנן) בסדרי מתניתא, חדא קדמיתא בארבע אבות נזיקין השור וכו', תניינא טלית דאשתכח, תליתאה שותפין ורזא דאבידה . . אורח דקרא נקטו ד-כתיב⁷⁶ על כל דבר פשע . . על שור על חמור על שה דא בבא קמא, דהכי הוא באינון מלין, על שלמה דא בבא מציעא, על כל אבדה דא בבא תליתא⁷⁷, היינו,

(70) ב"ק קב, סע"א.

(71) הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש (ד"ה והחלק

הששי).

(72) ח"ג קצח, א.

(73) פרשתנו כב, ח. – ולהעיר, שפסוק זה הוא

השירה דזאב טורף (פרק שירה פ"ה), שרומז על השירה שמצד ביטול והפיכת הענינים הבלתי-רצויים ע"י זאב טורף דקדושה.

(74) בניצוצי אורות שם: „קשה דכל דיני אבידה

בבבא מציעא בפרק ב', א"מ"י. ובהערות אאמור"

(*) ובניצוצי זוהר שם: „הגר"א בביאורו לתקו"ז

עשיראה (קמ"ז סע"א) כ' להג"י תנינא טלית דאשתכח ורזא דאבידה, תליתאה שותפין כו' על

(לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תא): „פירש כל אבדה על שותפין, והיינו כל הוא יסוד הנק' כל, והוא זכורא, אבדה הוא מל' נוקבא, כי אשה נקראת אבדה כדאיתא בריש מס' קידושין, וכל אבדה הוא חיבור זו"ן, והיינו שותפין, כי חיבור איש ואשה נק' שותפות, כמא' שלשה שותפין באדם, אביו ואמו כו', והיינו ג"כ מה שאמר לעיל תליתאה שותפין ורזא דאבדה, רזא יסוד, כמ"ש במאור"א מע' רז ע"ש, אבדה מל" – עיי"ש בארוכה, ומסיק: „ועתה מסולק קושיית אי"מ שבנצוצי זהר“.

(75) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 150 ואילך.

(76) גלות מצרים, הגלות שלאחרי חורבן בית ראשון, והגלות שלאחרי חורבן בית שני.

(77) ב, ריש ע"ב.

שלמה על כל אבדה כו' דא בבא מציעא, ומסיק ש„בבא תליתא“, שותפין, נרמז בסיום הפסוק „עד האלקים יבוא דבר שניהם“. ולכאורה דוחק גדול להג"י בדברי הזהר – ובשתיים, שיניי הסדר שבוהר (ושינוי כפול: הן בהתחלת הענין והן בסיומו), והוספת סיום הפסוק שלא נזכר בוהר שלפנינו – בגלל קושיא זו (ובפרט שקושיא זו יש לתרצה ע"פ ביאור אאמור שבפנים).

לצדיקים מעורו של לויתן", "ושמתי כדכד שמשותיך" (באבנים של חומות ירושלים). . . חד אמר שהם וחד אמר יש-פה, אמר להו הקב"ה להוי כדין וכדין", "עתיד הקב"ה להגבי את ירושלים ג' פרסאות למעלה, שנאמר" וראמה וישבה תחת". . . ושמא תאמר יש צער לעלות, ת"ל מ"י אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם", וכן הסוגיא⁸⁶ אודות חלוקת ארץ ישראל⁸⁷ לעתיד לבוא⁸⁸.

ט. ע"פ האמור לעיל מתחזקת יותר הפליאה והתמיהה, ביחד עם גודל הצער וההבהלה (ועד שמצד גודל הצער אין להאריך בזה ביום השבת) – היתכן ש-בנ"י נמצאים עדיין בגלות!?!... עד מתי?!...!

היתכן שלאחרי כל הסימנים על בוא הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, עד להמאורע דערב שבת זה ש-אפילו אוה"ע מכריזים שהגיע הזמן ד-וכתתו חרבותם לאתים" – נמצאים אנו

עת היזק רא' איש מרעהו; וסיומה ב"ה-רוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות. . בתורה" (התגברות חכמת התורה (סי-ני"י) באופן שחוזרת גם בגדרי העולם (דיני ממונות", "משפטים") שע"י בטלה ונשללת האפשרות לענינים בלתי-רצויים ("נזיקין") – בסיום וגמר הגלות, שאז מתחילה הגאולה האמיתית והשלימה (גאולה השלישית והמשולשת שמהפכת שלש הגלויות, ועד"ז ביהמ"ק השלישי והמשולש שכולל המשכן, בית ראשון ובית שני, ומהפך חורבנם לבנין ומ-שוכלל).

ולהוסיף, שבמסכת בבא בתרא (סיום וגמר הגלות) מרומזת גם הגאולה האמי-תית והשלימה⁸⁹ ע"י משיח צדקנו" – בהסוגיא הידועה⁹⁰ שבה נתבאר כו"כ מהיעודים דלעתיד לבוא, ומהם: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן", "עתיד הקב"ה לעשות סוכה

(78) קעה, ב – במשנה.

(79) כולל ובמיוחד התגברות גילוי והפצת פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה בתורת חסידות חב"ד – כמרומו גם בס"פ משפטים: "ויחזו את האלקים וגו'", כנ"ל ס"ה.

(80) נוסף על קירוב הגאולה ע"י מצות הצדקה, כדלקמן ס"י.

(81) להעיר שבמסכת ב"ב (עה, ב) נתבאר ש, משיח"י נקרא על שמו של הקב"ה, "דכתיב (ירמ' כג, ו) וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו"י.

(82) עד, סעי'ב ואילך.

(*) נוסף לכך ש,עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה" (שס).

(**) להעיר מוז"ב לח, א: מאן פני האדון ה' (כמי'ש גם בפרשתנו כג, יז) דא רשב"י" (וראה הנסמן בנצו"ז שס). וי"ל שהחידוש ברשב"י לגבי שאר צדיקים הוא מפני ש,ה' מאיר בו. . מבחי' הארת אורו של משיח" (סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר שז, ב).

(83) ישעי' נד, יב.

(84) זכרי' יד, יו"ד.

(85) ישעי' ס, ח.

(86) קכב, א.

(87) ולהעיר שגם לאחרי חלוקתה לשבטים שייכת ארץ ישראל כולה לכלל ישראל – ע"ד ובדוגמת "השותפין שרצו לעשות מחיצה כו", שגם עשיית המחיצה היא באופן ד,שותפין".

(88) ועד"ז בפרשת משפטים (בשיעור דיום הש"ק) בנוגע לגבולות הארץ – "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר", "פרת" (כג, לא ובפרש"י), כפי שהובטח לאברהם אבינו" בבית בין הבתרים (לך לך טו, יח-כא).

(*) ולהעיר מבבא בתרא ק, א: "הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו. . דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. . כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו".

א שטארקערע שייכות צו וועלט²⁵.
וואס דערפאר שטייט „גדול יהי כבוד
הבית הזה האחרון מן הראשון“, אז
דער בית שני האט געהאט א קיום
אין וועלט לענגער²⁶ ווי דער בית
ראשון²⁷.

אבער פונדעסטוועגן, וויבאלד אז
דער כללות ענין פון „עולם“ איז
מדידה והגבלה²⁸, האט אויך דער בית
שני (כאטש ענינו איז מצד דעם מטה)
געהאט א מדידה והגבלה;

און אין דעם באשטייט דער אויפטו
פון דעם בית שלישי, אז היות ווי
ענינו איז די התאחדות פון „מעלה“
און „מטה“ צוזאמען²⁹ — וועט ער

25) להעיר מרמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו
— נתבאר בארוכה בהתועדות דשמחת
בית השואבה תשכ"ד (לקמן ע' 68 ואילך. לקו"ש
חט"ז ע' 101 ואילך). ואכ"מ.

26) ראה לקו"ת ויקרא ב, ריש ע"ד:
„אזי יהי דבר המתקיים . . . שע"י בירור
נה"ב נמשך . . . בחי' כי לא אדם“. ולכאורה
הכוונה שם, שהטעם מה שבחי' אתעול"ת
יש לה קיום יותר, היא [לא רק שע"י
העבודה, נעשה האדם כלי להאור, אלא] גם,
מצד מעלת בחי' האור הנמשך על ידה (ראה
לעיל הערה 20), בחי' „לא אדם“ שאין
שייך בו שינויים (ראה תו"א עב, ג. ובכ"מ).

ועפ"ז יש לומר, שגם באריכות השנים
דבית שני — ב' טעמים אלו. ולהעיר מאור
ה"ת ש"ש ע' איתקנו.

27) חגי ב, ט. ב"ב ג, סע"א ואילך.
וראה הערה 29.

28) ראה שעהיוה"א פ"ז (פב, א).
29) שהרי העילוי דלעתיד הוא שאז יהי'
„כדין וכדין“ — ראה לקו"ת ד"ה ושמתי כר'
כד. לקו"ש ח"ז ע' 200 ואילך. ועוד.

וע"פ המבואר בלקו"ש ח"ח ע' 27 (הערה
השני להערה 42) ש„עיקר המעלה הוא
זיכור המטה, אלא שתכלית השלימות שבזה
הוא ש„המטה“ יתעלה כ"כ עד שיהי' בו
גם ענין ה„אור“ של העליון“* — יומתק

(* וע"ד המבואר בלקו"ש ח"ח ע' 190
הערה 27, בענין תלמוד ומעשה, דאף שגם

מצד דעם „למעלה“, איז עס ניט גע-
ווען פארבונדן אזויפיל מיטן „מטה“,
און דעריבער האט געקענט זיין אין
דעם א הפסק;

אין זמן פון בית שני, וויבאלד ער
איז געקומען נאכן חורבן בית ראשון
און נאכן תיקון אויפן חורבן²², זיינען
אידן געווען אין דער מדריגה פון
בעלי תשובה²³, וואס ענין התשובה²⁴
איז זיכך ועליית המטה. האט דערי-
בער דער גילוי פון בית שני געהאט

22) ואף שהתיקון לא הי' אז בשלימות,
שלא רק שלא הי' אז הגילוי כבבית ראשון
(ראה יומא כא, ב), אלא שגם ענין הגלות
לא נתבטל לגמרי „כי היו מלכי עו"כ
מושלים עליהם“, וגם ברוחניות לא היתה
אז חירות אמיתית שלכן הוצרכו אז ל„כמה
גזירות וסייגים (בכדי) שלא תהי' יניקת
החיצונים“ (לקו"ת ר"ה גז, ג). מ"מ, הרי

(א) בפרטים אלו שנתקנו בבית שני,
מכיון שהיו לאחרי החורבן והתיקון כו'
ומצד עבודת המטה, יש בהם מעלה לגבי
כמו שהיו בבית ראשון (וע"ד המעלה שבה'
עבודה דיחוי"ת לגבי העבודה דיחוי"ע —
אף ש„א"א להיות ביטול הישות לגמרי“
(קונט' עה"ח פ"ט), כי ע"י עבודה זו דוקא
נעשה בירור הגוף ונה"ב (קונט' עה"ח שם.
ובכ"מ)). וראה לקו"ש ח"ז ע' 172 ואילך.

(ב) ע"י הגזירות וסייגים נמשך אור
נעלה יותר (ראה לקו"ת מטות פה, א. המ'
שך תרס"ו ע' פט. ועוד) וראה הערה הבאה.

23) שגם בהם — ב' קצוות אלו: מצד
אחד, רוב הבעי"ת [מלבד אלו שהגיעו לבחי'
תשו"ע — ראה המשך ר"ה תש"ה ספטי"ז]
צריכים שמירה יתירה ולומר אי אפשר
(לקו"ת ואתחנן ט, ד), בדוגמת הסייגים
שבבית שני; אבל ע"י שמירה זו גופא,
מתרחקים מן הרע גם מצד חומר הגוף
ונה"ב השייך לחטא, ו„מעלתן גדולה ממעלת
אלו שלא חטאו מעולם“ (רמב"ם הל' תשובה
פ"ז ה"ד).

24) ולכן בנין והתחלת ביהמ"ק הב'
הי' בזמן ממשלת כורש ונתן נפקתא לבנינו
וכו' (עזרא ה, ד. וראה ג"כ ר"ה ד, א).

פון אלע תוארים — „שלילת הגבול
ושלילת הבלי גבול“²², ווערט דעמאלט
דער „גבול“ פון דעם מטה מיטן „בלי
גבול“ פון דעם מעלה איין ענין²³.

ט. און דאָס איז אויך דער ביאור
ווי אזוי די „מחזה“ פון שבת חזון,
וואָס „מראין לכאור“א המקדש דלעתיד“
— אע”פּ אַז דאָס באַווייזט מען מל-
מעלה — פּועל’ט אויפן מענטשן אַז
ער זאָל זיך פירן בדרך הישר בין
אַז ס’ו’ס זאָל דאָס ביי אים ווערן
„כמו טבע“, פונקט ווי ער וואָלט גע-
זען די „מחזה“ מצד עצמו:

דער ענין הנצחיות פון דעם מקדש
דלעתיד איז, אַז ער איז נצחי ניט
בלוין מצד דעם ענין המקדש, נאָר
אויך מצד דעם עולם וואו ער געפינט
זיך. וואָרום מצד דעם גילוי העצמות
איז „הוי“ ימלוך לעולם ועד“²⁴, אַז
דער זמן, וואָס ענינו איז „שינוי“, ער
אַליין ווערט נצחי און בלי גבול²⁵.

[וע”ד הידוע²⁶ אין דעם ענין פון
אחדות ה’, אַז די אמיתת האחדות

(32) המשך תרס”ו ריש ע’ קסת. ובכ”מ.

(33) ראה גם לקו”ש ח”ז שם ע’ 202.

(34) בשלח טו, יח.

וע”פּ מ”ש בפנים יש לבאר פירש”י (שם
פסוק יז ד”ה מקדש): „ואימתי יבנה בשתי
ידי, בזמן שהי ימלוך לעולם ועד“ —
שהשייכות ד”שתי ידיים“ ל”הוי“ ימלוך לעו-
לם ועד“ היא, כי ענין הבנין בשתי ידיים
הוא החיבור של בחי הבל”ג ד”שמים“ ש-
מצד בחי „ימין“ עם הגבול ד”ארץ“ שמצד
בחי „שמאל“ (ראה לקו”ת נשא כא, גד),
ועיקר חיבור זה יהי „בזמן שהוי“ ימלוך
לעולם ועד“, כאשר גם הגבול דזמן עצמו
יהי בבחי בל”ג כבפנים.

אלא שבכללות הי ענין זה גם במקדש
שבעוה”ז ואפילו במשכן (לקו”ת שם). וראה
גם לקו”ש ח”ז שם בפירוש „כנגד היכל וכתליו“.

(35) עט”ר ז, א. ע”ש באריכות.

(36) ראה לקמן ע’ 156 ואילך.

במילא זיין קיים בקיום נצחי, ווייל
דער „גבול“ פון וועלט גופא וועט
זיין בלי גבול.

ה. ווי איז דאָס מעגלעך אַז דער
מטה, וואָס ענינו איז הגבלה און שינוי,
זאָל ווערן „חד“ מיטן בל”ג פון למעלה
— אויף דעם זאָגט דער זהר²⁷ אַז
דער מקדש דלעתיד איז „בניינא ד-
קוב”ה“, „בונה ירושלים ה’ איהו ולא
אחרא“:

בעת די המשכה איז פון גילויים,
וואָס יעדער גילוי, ווי הויך ער זאָל
ניט זיין, האָט ער אַ ציור און אַ גדר,
זיינען דאָן „מעלה“ און „מטה“ צוויי
ענינים;

בשעת אָבער ס’איז מאיר דער גילוי
העצמות — „ביום השלישי יקימנו
ונחי“ לפניו²⁸, פנימיות ועצמות א”ס
ב”ה²⁹ — און עצמות איז דאָך מושלל

מה שבית שלישי שייך לבית שני יותר
מלבית ראשון

[ראה פיה”מ להרמב”ם בהקדמתו, בב”י
סדר המסכתות (מס’ מדות) ותו”ט פתיחה
למס’ מדות — געתקו בלקו”ש ח”ז ע’ 198
הערה 5 — בשוה”ג, ולהעיר גם מזה
ששניהם (בית שני ובית שלישי) נקראים
„בית אחרון“ (ראה זח”ב קג, א. ועפ”ז
יש לתווק פ”י הוהר (ח”א כח, א) ש”הבית
הזה האחרון“ קאי אביהמ”ק השלישי עם
דרשת רז”ל (ב”ב שם) שקאי אביהמ”ק
(השני)]

— כי בית שני ענינו הוא העלאת המטה,
וזוהו עיקר המעלה שבבית השלישי.

(30) הושע ו, ב. וברש”י שם: ביום
השלישי — בבנין בית השלישי.

(31) ד”ה יחינו מיומים לקו”ת דברים
(סד, א). דשנת תרצ”א (בסה”מ קונטרסים ח”א)
בסופו ועוד.

גילוי העצם (שנעשה ע”י לימוד התורה)
הוא (לא ענין נוסף, כ”א) נוגע לענין
ה”דירה“, המשכת העצמות — בכל זה,
המעשה הוא העיקר.